משרד הרווחה והשירותים החברתיים
האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית
השירות בקהילה

שלם
صندوق شاليم، لتطوير الخدمات
للفرد ذي المحدوديّة العقليّة
التطوّريّة في السلطات المحلّيّة
The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils
פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

ידע שלם

يبدع شليم

מחקרים עדכניים בתחום המוגבלות השכלית התפתחותית

أبحاث حديثة في مجال الإعاقة العقلية التطورية

שנערכו בסיועה של קרן שלם

والتي أُجريت بمساعدة كيرن شليم

תשע"ו, 2015

ספריית קרן שלם

משרד הרווחה והשירותים החברתיים
האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית
השירות בקהילה

صندوق شاليم، لتطوير الخدمات
للفرد ذي المحدوديّة العقليّة
التطوّريّة في السلطات المحلّيّة
The Shalem Fund
for Development of Services for People with Intellectual Disabilities in the Local Councils
פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

ידע שלם

ييدع شليم

מחקרים עדכניים בתחום המוגבלות השכלית התפתחותית

أبحاث حديثة في مجال الإِعاقة العقلية التطورية

שנערכו בסיועה של קרן שלם

والتي أُجريت بمساعدة كيرن شليم

אסופה עשירית

المجموعة العاشرة

תשע"ו, 2015

עבודות מחקר אלה מומנו על ידי מענק מחקר
מקרן שלם
הקרן לפיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית
ברשויות המקומיות

مُول العمل في هذا البحث من قبل منحة الأبحاث
من كيرن شليم
المؤسسة لتطوير خدمات لأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية في السلطات المحلية

אוניברסיטת בר אילן
جامعة بار إيلان

אוניברסיטת חיפה
جامعة حيفا ،

אוניברסיטת תל אביב
جامعة تل أبيب ،

חברי וועדת המחקר

יו"ר וועדת מחקר:

- **פרופ' תלמה קושניר**, המחלקה לסוציולוגיה של הבריאות, הפקולטה למדעי הבריאות, אונ' בן-גוריון בנגב.

חברי הועדה:

- **ד"ר דליה ניסים**, מנהלת תחום תכנון מדיניות רווחה, האגף למחקר, תכנון והכשרה משרד הרווחה והשירותים החברתיים.
- **ויויאן אזרן,** מנהלת השרות בקהילה, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.
- **נילי בן דור,** מפקחת ארצית לניהול ידע והדרכה, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.
- **אריה שמש,** מפקח ארצי לגיל הרך ואומנה, השרות בקהילה, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.
- **אורנה בן ארי,** מפקחת ארצית על הדיור, האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.
- **נעמי גרינטל**, לשעבר סגנית מנהל מח' שיקום באגף הרווחה , עיריית חיפה.
- **שרית רחמים,** מנהלת היחידה לצרכים מיוחדים, המחלקה לשירותים חברתיים, עיריית ירושלים.
- **ריבה מוסקל,** מנכ"ל קרן שלם

מרכזת הועדה:

- **שרון גנות**, מנהלת ידע ושותפויות, קרן שלם

קרן שלם, בית דגן 50200
טלפון: 03-9601122 פקס: 03-9604744

הקדמה

המדע, מסוגל לכאורה לנבא את המציאות וכוח זה יש בו ערך רב עבור היכולת של האדם לשפר את יכולת התגובה שלו למציאות הנתונה. (מתוך ויקיפדיה, ערך: מדע).
http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%93%D7%A2

גם קרן שלם רואה את המדע ככלי חשוב ומשמעותי ליצירת שינוי בתחום המוגבלות השכלית ההתפתחותית במגוון תחומים: מדיניות, חברה, חינוך ועוד.

אנו חיים בתקופה של מציאות המשתנה בקצב מהיר מבעבר - מהותו של המחקר האקדמי נמצאת בבחינה וניתן לראות מגמות ניכרות שחותרות לשינוי באופיו של המחקר האקדמי לכיוונים של ישימות ותועלתיות.

קרן שלם בוחרת להשקיע משאבים במחקרים שיש בהם מימד משמעותי של היתכנות ליישום ומימוש התובנות וההמלצות ברמת המסגרות הטיפוליות בשטח וברמת קובעי המדיניות.

התמיכה במחקרים מכוונת להשפעה על העשייה בשטח, לניסוח שאלות מחקר חדשניות ומשמעותיות ולהשגת איכות חיים מיטבית לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית והסובבים אותו.

השנה אנו גאים לקיים לראשונה כנס מחקרי מדעי בו יוצגו חמישה מחקרים עדכניים בתחום המוגבלות השכלית התפתחותית שנעשו בשלושה מוסדות להשכלה גבוהה: אונ' תל אביב, אונ' חיפה, אונ' בר אילן. כל המחקרים בוצעו בתמיכת מענק מקרן שלם.

שאלות המחקר וההערכה בעבודות אלו, הביאו לתובנות, המלצות ותוצרים התורמים לידע המקצועי משפיעים על איכות העבודה הטיפולית בשטח ועל איכות חייו של האדם עם המוגבלות השכלית ההתפתחותית.

כנס זה וחוברת תקצירים זו מהווה אמצעי נוסף להפצת והנגשת הידע המקצועי. אנו מקווים כי תעודד קריאת חומר מקצועי, והמשך מחקרים לקידום העיסוק בנושא המוגבלות השכלית ההתפתחותית בכל תחומי האקדמיה.

בברכת הצלחה,

פרופ' תלמה קושניר
יו"ר ועדת מחקר, קרן שלם
המחלקה לסוציולוגיה של הבריאות
הפקולטה למדעי הבריאות
אוניברסיטת בן גוריון בנגב

מר חיים געש
יו"ר הנהלת קרן שלם
ראש מועצת
פרדס חנה - כרכור

גב' ריבה מוסקל
מנכ"ל קרן שלם

תוכן עניינים

דיווחיהם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית המתגוררים במסגרות הדיור השונות, על תופעת האלימות המילולית המופנית כלפיהם: ממדי התופעה, אפיוניה ודרכי תגובה.

פרופ' שונית רייטר וד"ר נירית קרני - וייזר, אוניברסיטת חיפה, 2015
מק"ט 132 .... עמ' 9

תופעה ה'יחידאות' בקרב בוגרים עם מוגבלות שכלית: תיאוריות פסיכולוגיות (התקשרות, אינטימיות), תיאוריות מודרניות (בחירה/ היעדר הזדמנויות) או קשיים רגשיים חברתיים.

פרופ' חפציבה ליפשיץ-והב וחגית חגואל, אוניברסיטת בר אילן, 2015
מק"ט 100.1 .... עמ' 10

מסוכנות מינית, מסוגלות לעמוד לדין ואחריות פלילית של עברייני מין עם מוגבלות שכלית, (עבודת גמר לתואר שלישי).

הלא משרקי, אוניברסיטת חיפה, 2015
מק"ט 607 .... עמ' 16

תפיסת כאב ותגובתיות לכאב בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית: איתור מדדים אובייקטיביים לכאב

פרופ' רות דפרין ופרופ' חגי פיק, אוניברסיטת תל אביב, 2015
מק"ט 94 .... עמ' 20

מיניותם של גברים ונשים עם מוגבלות שכלית :תפיסות ההורים, (עבודת גמר לתואר שני)

ענבל דבורי לוי, אוניברסיטת תל אביב, 2015
מק"ט 610 .... עמ' 22

פרופ' שונית רייטר
וד"ר נירית קרני - וייזר,
אוניברסיטת חיפה, 2015
(מק"ט 132)

פרופ' שונית רייטר

ד"ר נירית קרני-וייזר

דיווחיהם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית המתגוררים במסגרות הדיור השונות, על תופעת האלימות המילולית המופנית כלפיהם: ממדי התופעה, אפיוניה ודרכי תגובה

אלימות מילולית הכוללת קללות, קריאה בשמות גנאי, עלבונות, השפלות, הקנטות, איומים, וצעקות, הנה תופעה בעלת השלכות הרסניות שעלולות לגרום נזק נפשי לטווח ארוך לאדם עם הלקות (Uzun, 2003).

מטרות המחקר הנוכחי הנן: הראשונה, לבדוק כיצד חווים אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית את תופעת האלימות המילולית המופנית כלפיהם. השנייה, לבדוק מהי המסגרת הדיורית: דיור קהילתי, מגורים עם המשפחה ודיור מעוני, המציעה תמיכות עבור אוכלוסייה זו בהקשר לתופעת האלימות המילולית. הממצאים של מחקר זה שופכים אור על שכיחות התופעה ומציעים תכניות התערבות להתמודדות עם תופעת האלימות המילולית כלפי האנשים עם המוגבלות השכלית התפתחותית לאוכלוסייה זו, ולצוות המעניק את שירותי הדיור המלווה ומדריך את האנשים הללו. המתודולוגיה במחקר הנוכחי התבצעה בשיטה מעורבת - איכותנית וכמותנית דרך מילוי שאלונים שכוללים פריטים סגורים ופתוחים. ממצאי המחקר מראים כי רמת החשיפה לאלימות מילולית גבוהה באופן מובהק, ומדווחת יותר בקרב דיירים בדיור קהילתי או מעוני מאשר בקרב משתתפים הגרים עם משפחותיהם. בנוסף, נמצא כי המסגרת הדיורית המציעה תמיכות הנה הדיור הקהילתי שבה נעשו פעולות עם הנפגע בשני שליש מן המקרים.

פרופ' חפציבה ליפשיץ
וגב' חגית חגואל
אוניברסיטת בר אילן, 2015
(מק"ט 100.1)

פרופ' חפציבה ליפשיץ

גב' חגית חגואל

תופעת ה'יחידאות' בקרב בוגרים עם מוגבלות שכלית: תאוריות פסיכולוגיות (התקשרות, אנטימיות), תיאוריות מודרניות, (בחירה/העדר הזדמנויות) או קשיים רגשיים חברתיים.

מטרתו העיקרית של המחקר הנוכחי היתה בדיקת הסיבות לתופעת היחידאות (Singlehood) - רווקות, בקרב מבוגרים עם מוגבלות שכלית בזיקה לתיאוריות פסיכולוגיות: התקשרות ואינטימיות (Bowlby, 1969/1982; Erikson, 1963) וכן בזיקה לתיאוריות מודרניות "בחירה-היעדר הזדמנויות"
('Reynolds, Watherell & Taylors, 2007) 'Choice and Lack of chance
,'Selective/Adaptation mechanism' (Lesthaeghe & Moors' 2002)
המסבירות יחידאות באוכלוסיה בעלת התפתחות תקינה.

המחקרים שנערכו עד כה בתחום זה באוכלוסיה עם מוגבלות שכלית התמקדו ביחסים סקסואליים (Sexuality), יחסים אינטימיים, במושג 'אהבה' ובאיכות הקשר הזוגי (Kijak, 2011; Lesseliers & VanHove, 2002; Lofgren-Martenson, 2004; Servais, 2006),

אך דווקא תופעת היחידאות באוכלוסיה בעלת מוגבלות שכלית טרם נחקרה. השאלה היא: מדוע מרבית האנשים עם מוגבלות שכלית נשארים לבד ללא בני זוג.

בהעדר מחקרים בנושא היחידאות באוכלוסיה עם מוגבלות שכלית, הוצגו מספר מודלים תיאורטיים המציעים שני אופני התבוננות אודות הסיבות ליחידאות באוכלוסיה התקינה: תיאוריות פסיכולוגיות ותיאוריות מודרניות.

התיאוריות הפסיכולוגיות, בהן תיאוריית ההתקשרות (Bowlby, 1969/1982) ותיאוריית האינטימיות (Erikson, 1963) טוענות כי יצירת קשר זוגי תלויה באדם עצמו, והעדר קשר שכזה הינה תולדה של קשיים בתחום האישיותי ובהם: סגנון התקשרות לא בטוח של היחיד, או בעיה ביכולת ליצור אינטימיות. התיאוריות המודרניות 'Chance or Lack of Chance',

מתייחסות ליחידאות מפרספקטיבה של היחידאים עצמם ובהתייחס להשפעת סביבה, תרבות וערכים. דווקא בחיים המודרניים יחידאות יכולה להיות תוצר של בחירה והסיבות להעדר קשר זוגי נמצאות על קו רצף שבין בחירה/העדר הזדמנויות, כאשר האחרון קשור גם למיקוד השליטה הפנימי/חיצוני של היחיד ולמערך ציפיותיו מבן הזוג.

מטרותיו האופרטיביות של המחקר היו לבדוק האם יחידאות באוכלוסיה בעלת מוגבלות שכלית נובעת מאחת מהסיבות הבאות: קשיים בכישורים הנדרשים לזוגיות כמו יכולת התקשרות על פי תיאוריית ההתקשרות (Bowlby, 1969/1982) ו/או יכולת ליצירת קשר אינטימי על פי תיאוריית האינטימיות (Erikson,1963). האם היחס לזוגיות ונישואין הוא הסיבה ליחידאות: בשל ציפיות גבוהות מבן/בת הזוג לפי תיאוריית 'בחירה-היעדר הזדמנויות' Choice and Lack of chance' (Reynolds et al., 2007), Selective/Adaptation" mechanism (Lesthaeghe & Moors, 2002').

במקביל לתיאוריות הקלאסיות והמודרניות, בדקנו האם תופעת היחידאות בקרב בעלי מוגבלות שכלית נובעת מקשיים בסיסיים יותר בתחום החברתי/רגשי ומהקשיים ביצירת דפוסי סוציאליזציה לא רק עם בן המין השני אלא עם בן אותו המין.

במחקר השתתפו 96 מבוגרים עם מוגבלות שכלית קלה עד בינונית בגילאים 25-65 שחולקו לשתי קבוצות: קבוצה אחת כללה 40 יחידאיים (41.7%), שלא קיימו עד השתתפותם במחקר קשר זוגי ארוך (מעל שנתיים). קבוצה שניה כללה 56 מקיימי קשר זוגי קבוע (58.3%) מעל שנתיים. נעשה שימוש במתודה הכמותית ובמתודה איכותית.

להלן נציג את מטרות המחקר, ההשערות והתוצאות בזיקה לשלושת חלקיו.

חלק א'- תיאוריות פסיכולוגיות המסבירות יחידאות

סיבות ליחידאות כתוצאה מקשיים בכישורי זוגיות על פי תיאוריית ההתקשרות (Hazan & Shaver, 1987).

המטרה היתה לבדוק האם יהיה הבדל בין יחידאים למקיימי קשר זוגי בעלי מוגבלות שכלית בסגנון התקשרות וברשת היחסים עם הדמויות הקרובות. נעשה שימוש שאלון לבדיקת סגנון התקשרות (Hazan & Shaver, 1987) ובשאלון רשתות יחסים (Furman & Buhrmester 1985).

שיערנו כי בקרב מקיימי קשר זוגי יימצא סגנון התקשרות בטוח ובקרב היחידאים יימצאו סגנונות התקשרות לא בטוחים, חרד ונמנע. כמו כן, שערנו כי היררכיית ההתקשרות עם הדמויות הקרובות אם, אב, חבר ומדריך- בקרב מקיימי הקשר הזוגי תהיה שונה מהיררכיית ההתקשרות בקרב היחידאים.

שתי הקבוצות הציגו סגנון התקשרות בטוח. ההשערה בדבר הבדלים בהיררכיית ההתקשרות

עם הדמויות השונות- אוששה. בקרב היחידאים נמצאה רמת יחסים גבוהה יותר עם דמות האם בהשוואה לשאר הדמויות, בעוד שבקרב מקיימי קשר זוגי נמצאה רשת יחסים גבוהה עם דמות האב ודמות החבר. במחקר הנוכחי נמצא כי בדומה למחקרי יחידאות באוכלוסיה הכללית, לאב תפקיד משמעותי ביכולת הבוגרים לבסס יחסים זוגיים בבגרות Lamb, 2004; Lewis & Lamb, 2003; Mallers, Charles, Neupert, & Almeida,) 2010). כפי הנראה, קשר חזק מדי עם האם מפריע ליצירת זוגיות.

סיבות ליחידאות כתוצאה בקשיים בכישורי זוגיות על פי תיאוריית האינטימיות של (1963) Erikson המטרה היתה לבדוק האם יימצאו הבדלים בין יחידאים/מקיימי קשר זוגי בעלי מוגבלות שכלית ביכולת ליצירת קשר אינטימי. נעשה שימוש בשאלון אינטימיות (Descutner & Thelen, 1991) (FIS) שבו שני מדדים המתייחסים לאופן שבו מבוטאת האינטימיות: אינטימיות וורבלית - המתבטאת בשיתוף מילולי ברגשות ובמחשבות ואינטימיות פעילה -המתבטאת בעשייה משותפת וביוזמה. כמו כן, נעשה שימוש בשאלון חשיפה אינטימית בקשרים בין אישיים Adolescent intimacy (Shulman, Laursen, Kalman, & Karpovsky, 1997) ובו שני מדדים המתייחסים למושא האינטימיות: אינטימיות אישית- היכולת לשתף את החבר בתכנים אישיים הקשורים ליחיד עצמו ואינטימיות חיצונית היכולת לשתף את החבר בתכנים אישיים הקשורים לאחר . שערנו כי היכולת לאינטימיות בקרב מקיימי הקשר הזוגי תהיה גבוהה יותר מהיכולת לאינטימיות בקרב היחידאים. השערה זו נדחתה. מדדי אינטימיות פעילה ואינטימיות וורבלית נמצאו גבוהים בקרב יחידאים ומקיימי קשר זוגי. ממצאים אלו מראים כי בקרב מבוגרים עם מוגבלות שכלית קיימת מידת פתיחות ויכולת חשיפה המאפשרים אינטימיות עם בן/בת זוג. בקרב הגברים נמצאה יכולת גבוהה לאינטימיות פעילה בהשוואה לאינטימיות וורבלית. ממצא זה, תואם מחקרים באוכלוסיה הכללית ובאוכלוסיית המוגבלים בשכלם בהם נמצא הבדל מגדרי דומה בין נשים לגברים (Hook, Gerstein, & Gridley, 2003; Tannen, 1990; Twohey & Ewing, 1995).

חלק ב'- תיאוריות מודרניות: סיבות ליחידאות מפרספקטיבה של היחידאים עצמם Choice-Chance

המטרה היתה לבדוק הבדלים בין יחידאים למקיימי קשר הזוגי בתפיסת מוסד הנישואין וציפיות מבן/בת הזוג.

נעשה שימוש בשני שאלונים שמטרתם היתה לבדוק את הציפיות מחיי נישואים ואת התכונות הרצויות מבן/בת הזוג. שאלון סיבות לנישואין RMS The Reason for Marriage Scale

(שפירא, 1997) ובו שני מדדים: הראשון- סיבות רגשיות לנישואים הקשורות למחויבות לבן זוג, מסירות ושביעות רצון מקשר והשני- סיבות פורמאליות/פרקטיות המתארות רווחים פרקטיים ופורמאליים העולים מהנישואים וקשורים לצורך בקבלה חברתית ובהכרה רשמית מהחברה כזו שתכיר בזוגיות של בני הזוג באופן פומבי.
שאלון תכונות מועדפות בבן/בת הזוג (שחר, 1988) ובו שני ממדים: הראשון, מייצג תכונות אישיות ומידות טובות והשני, מייצג תכונות פרקטיות ויעילות בחיי היומיום.
בחלק זה התקשינו לנסח השערות וניסחנו שאלות מחקר: האם יהיה הבדל בין יחידאים למקיימי הקשר הזוגי לגבי תפיסת מוסד הנישואין והציפיות מבן/בת הזוג והאם יימצאו תמות שונות בשתי קבוצות אלו.

כל נבדקי המחקר (99%) הביעו את רצונם לקיים קשר זוגי. כלומר, כולם מביעים את הצורך להתחבר לבן המין השני ומודעים לתרומתו של הקשר הזוגי לאיכות החיים. כמו כן, 74% ממשתתפי המחקר הביעו את רצונם למסד את הקשר ולהינשא, ומבחינה זו לא היה הבדל בין יחידאים למקיימי הקשר הזוגי.
נמצא כי הציפיות של היחידאים מחיי נישואין גבוהות מהציפיות של מקיימי קשר זוגי. נשים יחידאיות העניקו משקל גבוה הן לתכונות המייצגות אישיות ומידות טובות והן לתכונות פרקטיות בחיי היומיום. לעומתן, נשים בקשר זוגי ציינו את סוגי תכונות אלו בציונים נמוכים יותר. עוד נמצא כי הציפיות של נשים יחידאיות מבן הזוג גבוהות והן מעוניינות לראות בבן הזוג את מירב התכונות. לעומתן, נשים בקשר זוגי היו מתונות יותר בציפיותיהם מבן הזוג. תוצאות אלה מצביעות על תפיסה אוטופית ובלתי מציאותית של הקשר הזוגי בקרב היחידאים. יתכן כי בקרב מקיימי הקשר הזוגי סכימת הזוגיות והנישואין ריאליסטית ומאוזנת יותר מאשר בקרב היחידאים. אצל מקיימי קשר זוגי קיימת היררכיה ביחס לציפיות מחיי נישואין ומבן הזוג והם מבינים ש'לא ניתן להשיג את הכל'. בקרב היחידאים לעומתם, סכימת הזוגיות והנישואין הינה בלתי ריאליסטית, 'פנטזיונרית' בבחינת 'סינדרלה והאביר על הסוס הלבן'.
כמו כן, נערך ראיון חצי מובנה ששימש לבדיקת התמות בהקשר ליחידאות: רצון/חוסר רצון להנשא, רגשות חיוביים/שליליים בקשר לזוגיות, היגדים המבטאים אקטיביות יוזמה לקשר (מיקוד שליטה פנימי), היגדים המבטאים פסיביות ליצירת קשר (מיקוד שליטה חיצוני), עמדת ההורים מעיני הנבדקים: עידוד הקשר או דחיינות/התעלמות. הראיונות האיכותיים מאוששים את הממצאים שעלו מן הממצאים הכמותיים.
תוצאות הראיונות האיכותיים מאירים את תופעת היחידאות מזווית נוספת. ניתן למצוא שלושה מרכיבים בסיבות ליחידאות בקרב בעלי מוגבלות שכלית: קוגניטיבי, רגשי והתנהגותי המקבילים לשלושת מרכיבי העמדה

Feldman, 1993; Freedman, Carismith, & Sears, 1970; Levi-Segev & Herts-)
.(Lazarowitz, 1986; McDavid & Harari,1974

המרכיב הקוגניטיבי: סכימת הזוגיות של היחידאים אינה ריאליסטית בהשוואה לזו של מקימי הקשר הזוגי. המרכיב הרגשי: אצל מרבית היחידאים המחשבה על זוגיות ונישואים מלווה בתחושות שליליות של פחד ממימוש זוגיות בשלב הנוכחי של החיים, תחושת חוסר בשלות נפשית ורצון לדחיית מועד מימוש הקשר הזוגי. קיים פער בין ההצהרה כי רוצים לבסס זוגיות ולהתחתן לבין הרגש המביע תחושות של פחד וחוסר אונים. בקרב מקיימי קשר זוגי המחשבה על זוגיות מלווה בתיאורים חיוביים, בתחושת הגשמה עצמית ובתשוקה עזה למימוש נישואים.

המרכיב ההתנהגותי: התנהגות היחידאיים, כפי שעולה מהראיונות מאופיין בפסיביות בכל הנוגע למאמצים שעליהם לעשות כדי לחפש זוגיות. מיקוד השליטה שלהם הוא חיצוני והם תולים את מצבם בסיבות שונות כמו גזירת האל או הגורל. גם מקיימי הקשר הזוגי מסבירים את מצב היחידאות של חבריהם בהעדר יוזמתיות ובפסיביות מצדם. ממצא זה מחזק את קיומו של דיסוננס קוגניטיבי בין המרכיב הקוגניטיבי והרגשי לבין המרכיב ההתנהגותי של עמדת היחידאים כלפי זוגיות ונישואים. היחידאים מצהירים כי הם מעוניינים להינשא אך הם פסיביים בכל הנוגע למאמצים שיש לעשות כדי לחפש זוגיות.

מרכיב נוסף, 'המרכיב ההורי' – מתאר פער בהתייחסות ההורים לנושא זוגיות ונישואים המשתקף בתיאוריהם של הנבדקים: הורי היחידאים מעבירים מסרים סותרים ובולטת הפסיביות בהתייחסות לנושא זה, הורי מקיימי הקשר הזוגי אקטיביים ומעודדים את הקשר הזוגי.

חלק ג' - סיבות ליחידאות כתוצאה מקשיים רגשיים וחברתיים המאפיינים אנשים עם מוגבלות שכלית

המטרה היתה לבדוק האם יהיה הבדל בין יחידאים עם מוגבלות שכלית למקיימי קשר זוגי עם מוגבלות שכלית במדדים הבודקים יכולות רגשיות וחברתיות. שערנו כי רמת הכישורים הרגשיים/חברתיים של מקיימי הקשר הזוגי תימצא גבוהה יותר מרמת הכישורים הרגשיים/חברתיים של היחידאים. נעשה שימוש בשאלון דימוי עצמי – 'הוא כך ואני כך' (גלנץ, 1981), שאלון 'הערכת קשרי ידידות' (מרגלית, 1996) ושאלון 'יחסים בין אישיים' (אפרתי, 2001). תוצאות המחקר לא מצאו הבדל בכישורים הרגשיים והחברתיים בין שתי הקבוצות, ולכן סיבה זו אינה מהווה הסבר אפשרי לתופעת היחידאות.

לסיכום, מחקר זה מעלה כמה הסברים אפשריים לתופעת היחידאות בקרב בעלי מוגבלות שכלית:

1. גוננות יתר מצד האם
2. חוסר קשר עם האב
3. תפיסה אוטופית ובלתי מציאותית של קשר זוגי ומשמעותו
4. רצון לביסוס זוגיות לצד חשש, פסיביות והימנעות מקשר
5. מסרים סותרים ומבלבלים מצד ההורים

המחקר מציג את ההשלכות החינוכיות של הממצאים והמלצות למחקרי המשך.

ד"ר הלא משרקי

ד"ר הלא משרקי בהנחיית
פרופ' אריק רימרמן,
אוניברסיטת חיפה, 2015
(מק"ט 607)

מסוכנות מינית, מסוגלות לעמוד לדין ואחריות פלילית של עברייני מין עם מוגבלות שכלית (עבודת גמר לתואר שלישי)

אנשי אבחון וטיפול השוקלים את סוגיות "המסוגלות לעמוד לדין", "האחריות הפלילית" ו"המסוכנות המינית" של עברייני מין בעלי מוגבלות שכלית, מבססים את הערכותיהם על מוסכמות ותובנות קליניות. עבודה זו בוחנת את מידת התאימות של תובנות ומוסכמות אלה למודל המחקר "הקליני - המדעי", הנתמך על ידי הספרות הבינלאומית בתחומים אלו. למיטב ידיעתי זהו מחקר יחיד מסוגו הנערך בארץ, שמתבסס על ניתוח תוכן כמותי (Quantitative Content Analysis) ומקיף של כל תיקי הארכיון המתייחסים לאוכלוסיית עברייני המין הבוגרים (18 ומעלה), שמוגדרים בעלי מוגבלות שכלית או גבוליים. תיקים אלה נוגעים לאלה שהושמו בחלופת מעון נעול כחלופת מעצר או מאסר בשנים 1975-2013 (סה"כ, N=126).

תחילה, נסקרו בהרחבה תיאוריות עדכניות שתרות אחר הסברים לקיומה של עבריינות מין בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית. תיאוריה מרכזית שזכתה לתשומת לב מיוחדת היא השערת הסטייה המזויפת שרלוונטית לאוכלוסיית המחקר. בפרק הדיון נדונים הזיקות בין התיאוריות והמודלים לעיל לממצאי המחקר. המרכיב המשותף לכולם הוא ההתפתחותי – חינוכי – אישיותי, כאשר הלקות השכלית נקשרת לגורמי סיכון נוספים ומביאה לרצף של קשיים התפתחותיים שעלולים להוביל לבסוף לפגיעה מינית באחר.

לצורך ההשוואה בין המודל המדעי למוסכמות ולתובנות הקליניות נסקרו הפרמטרים המנחים את אנשי המקצוע בקבלת החלטותיהם, מתוך התייחסות לכלי המחקר האקטואריים הבאים: (CAST-MR Everington & Luckasson, 1992), המעריך את ה- "מסוגלות לעמוד לדין"; (R-CRAS Rogers, 1984), המיועד לקביעת האחריות הפלילית בעת ביצוע העבירה; והכלי המובנה (ARMIDILO-S Boer, Tough & Haaven, 2004), המיועד להערכת מסוכנות מינית ולניהולה. לבד מההשוואה בין המודל המדעי לתובנות הקליניות, בדק מחקר זה אם החלטות בית המשפט באשר ל"מסוגלות לעמוד לדין" ו"אחריות פלילית" תואמות את

התובנות והמוסכמות הקליניות או המודל המדעי ואם כן – באיזו מידה יש התאמה כזאת.
אשר לסוגיית המסוכנות המינית, ממצאי המחקר מלמדים כי מרבית הנבדקים שהופנו להערכת מסוכנות מינית לטווח הארוך הוערכו כבעלי רמת מסוכנות גבוהה לרצידיביזם מיני. התמונה המצטיירת מממצאים אלה היא, שעברייני המין המוגבלים בשכלם הם המסוכנים ביותר ברצף. בישראל נעשה כיום שימוש בהערכות מסוכנות המיושמות על עברייני מין מהזרם הכללי גם כדי לבדוק את רמת המסוכנות של אוכלוסיית עברייני המין המוגבלים בשכלם/הגבוליים. מאפייניהם האישיים של המוגבלים בשכלם, הלקות השכלית שמצמצמת מאוד את יכולתם להבין את השלכות מעשיהם, מהותם וחומרתם, קשייהם בהפקת תובנות טיפוליות, יכולתם המוגבלת לשיתוף פעולה וקשיים אובייקטיביים, אי ידיעת החוק וחוסר בידע מיני – מאפיינים שיתוארו בפירוט רב בהמשך (Hingsburger, Griffiths & Quinsey, 1991) – אינם מאפשרים קבלת מענים לשאלות רלוונטיות רבות. מסיבה זו רמת המסוכנות המינית שלהם, אם היא נבחנת בכלי ההערכה המקובלים, עולה באופן מלאכותי.
מחקר זה ממליץ על שימוש בכלי המובנה S-ARMIDILO, שמסתמך כראוי על משתנים סטטיים (שאינם משתנים), דינמיים (הניתנים לשינוי) וסביבתיים המותאמים במיוחד לאוכלוסיית עברייני המין המוגבלים בשכלם והגבוליים, בהיותם לקוחות בעלי ייצוג רב בשירותי רווחה ובמערכות בריאות הנפש. במחקר זה נמצא כי מבין עברייני המין שנקלטו במעון נעול החל ב-2006 (השנה שבה נחקק חוק ההגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006), רק 22 נבדקים עברו הערכת מסוכנות על ידי מב"ן- המרכז לבריאות הנפש. יש צורך להפנות את עברייני המין המוגבלים בשכלם להערכות מסוכנות בצורה מיטבית, בהתאם למצבים המתחייבים בחוק.
הממצאים הקשורים לסוגיית המסוגלות לעמוד לדין מעלים כי בפועל, 25 גורמים מתוך 49 הגורמים המרכיבים את כלי ההערכה MR-CAST, לא צוינו בשום חוות דעת. נמצא גם, שגורמים רבים נוספים צוינו בחוות דעת בודדות בלבד. מספר הגורמים שאליהם כן הייתה התייחסות בחוות הדעת נע בין 0 ל-13. בממוצע, יש בחוות הדעת התייחסות ל-5.9 גורמים בלבד. בוועדות האבחון ניתנת התייחסות מצומצמת ושטחית למגוון בעלי התפקידים הפועלים בזירה המשפטית. בנוסף, תהליך קבלת החלטות המביא בחשבון את יכולתו של הנאשם לסייע לעורך הדין שלו בהגנה עליו ולייפות את כוחו כלל אינו בא לידי ביטוי בוועדות האבחון.
בדיקה של סוגיית האחריות הפלילית העלתה כי רוב חוות הדעת אינן מתייחסות למרבית המרכיבים הנכללים בכלי ההערכה CRAS-R. מספר הגורמים שאליהם התייחסו חוות הדעת השונות נע בין 3 ל-19. בממוצע, יש בחוות הדעת התייחסות ל-10.9 גורמים. בישראל לא קיימים כלים אבחוניים לקביעת האחריות הפלילית וכמובן, אין כלים כאלה המותאמים

לאוכלוסיית המוגבלים בשכלם. בוועדות האבחון לא הייתה התייחסות ספציפית לזמן ביצוע העבירה. ככל הנראה ההנחה היא שברוב המקרים מצבו של האדם בזמן ביצוע העבירה היה דומה למצבו בזמן שעבר את בדיקת ההערכה – מצב סטטי. הפרוטוקול של ועדת האבחון מתייחס באופן כללי לאישיות הפרט, לתכונותיו, למערכות יחסים שלו, לרקע הכללי שלו וכדומה. מידע זה מתאר את מצבו של האדם בעת האבחון וההערכה, ולא בזמן ביצע העבירה. כל ניסיון להסיק ממצב הנאשם בעת ההערכה על מצבו בנקודת הזמן הספציפית שבה ביצע את העבירה מבוסס על ספקולציה תיאורטית בלבד (אלמגור, 2002). התפיסה שלפיה אדם הוא ישות סטטית בעייתית ואינה משקפת את המציאות. מחקר זה מתבסס על חומר כתוב בלבד – פרוטוקולים של ועדות אבחון. מחומר זה לא ברור לעתים התהליך המוביל ועדת אבחון להחלטה המתקבלת בתום דיוניה. למשל, מהפרוטוקולים קשה לעמוד על מסוגלות הפרט להבדיל בין טוב ורע ובין מותר לאסור במישור החוקי ובמישור המוסרי. בנוסף, אין התייחסות ראויה של ועדות אבחון לפרטי העבירה ולמשמעויותיה בעיני הנאשם העומד לפניהן.

ממצאי המחקר מלמדים כי קיימת התאמה כמעט מלאה בין ההחלטות שמקבלות ועדות אבחון בסוגיות המסוגלות לעמוד לדין והאחריות הפלילית לבין החלטות של בתי משפט. אדם הלוקה במוגבלות שכלית (פיגור שכלי) לרוב אינו מסוגל לעמוד לדין ואינו נושא באחריות פלילית, ואילו אדם עם תפקוד שכלי גבולי לרוב מסוגל לעמוד לדין ונחשב אחראי פלילית. במחקר זה נמצא כי 55.3% מהנבדקים (N=126) היו מסוגלים לעמוד לדין. על-פי החלטות בית המשפט, 54.5% מהנבדקים סווגו כך. על-פי החלטותיהן של ועדות האבחון, 55.7% מהנבדקים (N=126) היו אחראים פלילית. על-פי החלטות בית המשפט, 54.5% מהנבדקים סווגו כך.

בית המשפט נסמך על החלטות ועדות האבחון ומאמץ אותן על פי רוב, גם אם הן אינן תואמות את המודלים המדעיים. לטעמי, חוות דעת של ועדות אבחון שאינן מבוססות על מבחנים מוטלות בספק, מאחר שאופן עבודה זה פוגם במהימנות ובתקפות שלהן. בהעדר מבחן אובייקטיבי מתקבלות חוות דעת מעלות תמיהה, שבעקבותיהן אפשר לפקפק ברמת האמינות והרצינות של הוועדות.

התמונה שעולה ממחקר זה מחדדת את הצורך בהסתייעות בכלי הערכה מובנים. החלטות המתקבלות באופן חלקי ולא אינטגרטיבי מבוססות, לעניות דעתי, על תהליך שגוי. ההשלכות של החלטות אלה הרות גורל. שימוש בכלי הערכה מובנים, גם אם לא עברו סטנדרטיזציה (כלים תומכי החלטה), עשוי למזער את ההטיות השונות שהבודק עלול להיתקל בהן בבואו לקבל החלטות. כלי ההערכה יתרמו לעיצוב תהליך קבלת החלטות מבוסס ראיות – Evidence Based Practice – שבו יש הרבה פחות מקום להפעלת אינטואיציה וחוסר

הוודאות פוחת. מחקר זה קורא למקבלי ההחלטות לפתח כלי הערכה ומדידה המותאמים לאנשים עם מוגבלות שכלית ו/או להסתייע בכלים כאלה. כמו כן, יש לקדם מחקר ופעילות קלינית בתחום חשוב זה בשל השלכותיו על קורבנות העבירה, על מבצעי העבירה המוגבלים בשכלם ועל החברה בכללותה.

פרופ' רות דפרין,
פרופ' חגי פיק
אוניברסיטת חיפה, 2015
(מק"ט 94)

פרופ' חגי פיק

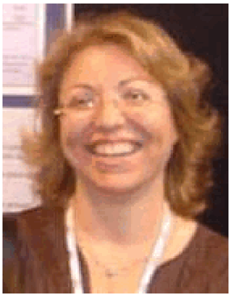

פרופ' רות דפרין

תפיסת כאב ותגובותיו לכאב בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית: איתור מדדים אובייקטיבים לכאב

אנשים עם מגבלה שכלית התפתחותית (מש"ה) סובלים משכיחות גבוהה יחסית של כאב עקב מצבים בריאותיים שונים ופרוצדורות רפואיות. קימות גם עדויות כי אנשים עם מש"ה עלולים להיות רגישים יותר מהרגיל לכאב. יחד עם זאת, הספרות מדווחת על הזנחה בטיפול בכאב באוכלוסייה זו (מינון תרופתי מופחת, מספר קטן יותר של ביקורי רופא למישכי זמן קצרים יותר ביחס לאוכלוסייה הכללית) וכן אף על מקרי מוות עקב סיבוכים שניתן היה למנוע. הסיבות העיקרית למצב זה הינן הנטייה של אנשים עם מש"ה לא לדווח על כאב, יכולות התקשורת המילולית של אנשים עם מש"ה, והיעדר ידע מספיק לגבי אופן התפיסה והתגובתיות לכאב באוכלוסייה זו.

מטרות המחקר היו לחקור את תפיסת הכאב של אנשים עם מש"ה באמצעות מדדים סוביקטיביים ואובייקטיביים, ולבדוק אילו מדדים יכולים להחליף דיווח עצמי של כאב.
אוכלוסיית המחקר כללה 36 אנשים עם מש"ה קלה עד בינונית, ביניהם אנשים עם תסמונת דאון (ת"ד), שתוק מוחין ואנשים עם מש"ה לא ספציפית. קבוצת הביקורת כללה 18 אנשים תואמי גיל ומין בעלי קוגניציה תקינה. הנבדקים קיבלו גירויים מכאניים ותרמיים בעוצמות שונות ותוך כך התבקשו לדרג את עוצמת התחושה שלהם בשני סולמות מדידה לדיווח עצמי (סולם פירמידות וסולם פרצופים). במקביל נותחו הבעות הפנים של הנבדקים באמצעות כלי ה Facial action coding system=FACS ונמדדו הפוטנציאלים המוחיים המעוררים בתגובה לגירויים.
תוצאות המחקר הראו כי אנשים עם מש"ה חווים את הכאב בצורה חזקה יותר בהשוואה לביקורת- הן במדדים הסובייקטיביים (דיווח עצמי) והן במדדים האובייקטיביים (הבעות

פנים וגלי מח), וזאת בעיקר אנשים עם ת"ד ושתוק מוחין בהשוואה לאנשים עם מש"ה לא ספציפית. עוד נמצא כי ניתוח הבעות פנים יכול להחליף דיווח עצמי שכן הכלי מקיים יחסי גירוי-תגובה עם עוצמת הכאב באופן הדומה לנורמה למעט ערכים גבוהים יותר. הממצאים אף הראו כי קיימת עדות לאיטיות ההולכה של אנשים עם מש"ה. יש לציין כי אנשים עם מש"ה קלה-בינונית יכולים להשתמש בסולמות לדיווח עצמי מהסוג שנבדק במחקר הנוכחי, בצורה טובה.

ניתן להסיק כי חווית הכאב של אנשים עם מש"ה נראית חזקה מהנורמה בעיקר בקרב אנשים עם ת"ד ושתוק מוחין ולפיכך חשוב ביותר לבצע ניטור קפדני של עוצמת הכאב ע"מ לתת טיפול הולם לפי הצורך. במידה וקיימת יכולת תקשורתית וברמת מש"ה קלה עד בינונית, נראה שניתן לסמוך על דיווח עצמי בסולמות שנבדקו, אולם במידה ואין יכולת תקשורתית, קיימים כלים אובייקטיביים לכאב -הבעות פנים לפי FACS-) אשר יכולים להחליף דיווח עצמי ולהוות מדד להימצאות כאב ואף לעוצמת הכאב.

ענבל דבורי לוי

ענבל דבורי לוי
בהנחיית פרופ' עינת פלד
אוניברסיטת חיפה, 2015
(מק"ט 610)

מיניותם של גברים ונשים על מוגבלות שכלית: תפיסת ההורים
(עבודת גמר לתואר שני)

סקירת הספרות-

השיח הציבורי מאופיין, לרוב, בהתעלמות ממיניותם של אנשים עם מוגבלות, בתפיסתם כבעלי מיניות אגרסיבית ומעוררת סלידה, או כמאופיינים בפגיעות גבוהה להתעללות מינית. קומץ המחקרים העוסקים בנושא מראים כי הורים לאנשים עם מוגבלות שכלית נעים בין הצורך לגונן על ילדיהם אשר נתפסים כבעלי פגיעות מינית לבין הצורך לאפשר להם לחיות חיים מיניים מלאים ומספקים, וזאת, בסביבה תרבותית-חברתית משתיקה ומדירה. תפקידם המשמעותי של הורים לגברים ונשים עם מוגבלות שכלית בחיי בניהם ובנותיהם, גם בבגרותם, וכן מיעוט המחקרים בתחום, מדגישים את חשיבותו של המחקר הנוכחי.

שיטת המחקר-

המחקר נערך בגישה האיכותנית נטורליסטית, וכלל 12 ראיונות עומק חצי מובנים הם הורים לגברים ונשים עם מוגבלות שכלית. הראיונות נותחו באמצעות ניתוח תוכן.

הממצאים-

הקושי בגיוס נחקרים שיסכימו להשתתף במחקר בנושא, והקושי של ההורים אשר השתתפו במחקר לספר על מיניות ילדיהם העידו על הקושי של ההורים לדבר על התופעה הנחקרת. יחד עם זאת, משתתפי המחקר סיפרו סיפורים רלוונטיים רבים על ביטויי המיניות המגוונים של בניהם ובנותיהם. תפיסות ההורים את מיניות בניהם ובנותיהם ומעורבותם ביחס למיניות זו רוויים בדילמות ובמתחים אשר נותרו בלתי פתורים. למרות שההורים נטו להתייחס למיניותם של בניהם ובנותיהם כלא נורמטיבית וכמקור לבעיות, והתעלמו, מנעו ותחמו את

ביטויי המיניות שלהם על רקע השיח הבולט על סוגיית התקיפה המינית, עלו מההורים גם קולות אחרים, המכירים במיניותם של הבנים והבנות עם המוגבלות השכלית ובזכותם לבטא אותה, ופועלים לאפשר ולהרחיב את ביטויי המיניות של ילדיהם. קולות אלה משוקעים בתוך סביבה המאופיינת לעיתים במדיניות המדכאת את ביטוי מיניות של אנשים עם מוגבלות שכלית במסגרות חינוך ומגורים, ובהיעדר הזדמנויות חברתיות ותמיכה מקצועית לאנשים עם מוגבלות שכלית ולהוריהם בנושא.

הדיון-

בדיון נבחן הקושי של ההורים לדבר על מיניות ילדיהם באמצעות בחינת האיומים הפוטנציאליים הכרוכים בנושא המחקר, על מרכיביו, כמו גם הסיבות שבגינן ההורים בחרו, בסופו של דבר, לחלוק סיפורים, חוויות ורגשות הקשורים למיניות ילדיהם; כמו כן, נבחן המרחב העמום בין יחסי טיפול ואהבה ליחסים אינססטואליים באמצעות ניתוח השיח החברתי-תרבותי העוסק במגע פיסי בין הורים לילדיהם הצעירים, ובחינת מורכבויות נוספות במרחב זה, המאפיינות יחסי הורות לאדם עם מוגבלות שכלית. מורכבויות אלה הופכות מרחב זה, הקיים ביחסי ההורים וילדיהם, ובמרחבים אחרים של יחסי טיפול, לעמום ומושתק אף יותר.

أعضاء لجنة البحث

رئيس لجنة البحث:
بروفيسور تلما كوشنير، قسم علم الاجتماع الصحي، كلية العلوم الصحية، جامعة بينغوريون في النقب

أعضاء اللجنة:
د. داليا نيسيم، مديرة مجال تخطيط سياسة الرفاه، فرع الأبحاث، التخطيط والتدريب، وزارة الرفاه والخدمات الاجتماعية.

فيفيان أزرن، مديرة الخدمة في الجمهور، فرع الرعاية بأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية، وزارة الرفاه والخدمات الاجتماعية.

نيلي بن دور، المفتشة القطرية لإدارة المعرفة والإرشاد، فرع الرعاية بأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية، وزارة الرفاه والخدمات الاجتماعية.

أريي شيمش، المفتش القطري لجيل الطفولة والأسرة، الخدمة في الجمهور، فرع الرعاية بأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية، وزارة الرفاه والخدمات الاجتماعية.

أورنا بن أري، المفتشة القطرية للإسكان، فرع الرعاية بأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية، وزارة الرفاه والخدمات الاجتماعية.

نعمي غرينتل، تولت سابقًا منصب نائبة مدير قسم الإسكان في فرع الرفاه، بلدية حيفا.
سريت رحميم، مديرة وحدة الاحتياجات الخاصة، قسم الخدمات الاجتماعية، بلدية القدس.

ريبة موسكيل، مدير عام كيرن شليم.

مركزة اللجنة:
شارون غانوت، مديرة المعرفة والشراكات، كيرن شليم.

مقدمة

يمكن أن يتنبأ العلم بالواقع ولهذه القوى قيمة كبيرة لقدرة الإنسان على تحسين القدرة على رد الفعل للواقع. (من الموسوعة الحرة ويكيبيديا، قيمة، معرفة).
ترى كيرن شليم أيضًا بأن العلم أداة هامة وضرورية لتحقيق تغيير في مجال الإعاقة العقلية التطورية وذلك في مجالات شتى: السياسات المتبعة، المجتمع، التربية وغيرها.
إننا نحيى في فترة زمنية سريعة التغيرات، ومنذ نشأة البحث الأكاديمي لا يزال يمر باختبارات، فنتمكن من رؤية عدة اتجاهات تتغلغل في البحث الأكاديمي ما يؤدي إلى إحداث تغييرات في ماهيته فيكون أكثر انطباقًا ونجاعة.
إختارت كيرن شليم استثمار موارد في بحوث لها أبعاد هامة ومجدية لتطبيق واستخدام التفاهمات والتوصيات على مستوى أطر الرعاية في المجال وعلى مستوى متخذي القرار.
يوجه دعم الأبحاث إلى تأثير على العمل على أرض الواقع، لصياغة أسئلة بحث حديثة وهامة ولاستخلاص جودة حياتية مرتفعة للشخص مع إعاقة عقلية والمحيطين به.
نفتخر هذا العام بإقامة "وللمرة الأولى" مؤتمر بحثي علمي تُعرض فيه خمسة بحوث حديثة في مجال الإعاقة العقلية التطورية أُجريت في ثلاث مؤسسات للتعليم العالي وهي: جامعة تل أبيب، جامعة حيفا وجامعة بينغوريون في النقب، البحوث جميعها أُجريت بدعم من منحة كيرن شليم.
أدت أسئلة البحث وتقييم هذه الأعمال إلى تفاهمات، توصيات واقتراحات تساهم في المعرفة المهنية وتؤثر على جودة العمل في الرعاية في المحيط وعلى جودة حياة الشخص مع إعاقة عقلية تطورية.
يأتي هذا المؤتمر وكراسة التلخيصات بوسيلة إضافية لنشر وإتاحة المعرفة المهنية. نأمل أن تشجع قراءة المواد المهنية، واستمرار البحوث بتنمية العمل في مجال الإعاقة العقلية التطورية في كافة المجالات الأكاديمية.

والله ولي التوفيق

السيد حاييم غاعش، رئيس مجلس إدارة كيرن شليم، رئيس المجلس المحلي بارديس–حنا كركور
بروفيسور تلما كوشنير، رئيس لجنة البحث، "كيرن شليم" قسم علم الاجتماع الصحي، كلية العلوم الصحية، جامعة بينغوريون في النقب.

السيدة ريبة موسكل، المديرة العامة لكيرن شليم

الفهرس

إبلاغ الأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية والذين يقطنون في الأطر السكنية المختلفة عن ظاهرة العنف الكلامي الموجه نحوهم، أبعاد الظاهرة وطرق رد الفعل. بروفيسور شونيت رايتر ود. نيريت كرني وايزر، جامعة حيفا 2015 رقم الكاتالوغ 132. 27

ظاهرة الوحدة لدى البالغين مع إعاقات عقلية: نظريات نفسية (إتصال، عاطفة)،نظريات حديثة (إختيار/ عدم توفر الفرص) أو صعوبات شعورية اجتماعية،بروفيسور حفصيبة ليفشيص-وهب وحاجيت حجوال، جامعة بار إيلان، 2015، رقم الكاتالوغ 100.1. 28

الخطر الجنسي، الصلاحية للمثول أمام القضاء والمسؤولية الجنائية لمرتكبي الجرائم الجنائية مع إعاقات عقلية،
(وظيفة نهائية للقب الثالث).
هلا مشراكي، جامعة حيفا، 2015، رقم الكاتالوغ 607: 34

مفهوم الألم ورد الفعل للألم لدى أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية: إيجاد قياسات موضوعية للألم، بروفيسور روت دفرين وبروفيسور حجي فيك، جامعة تل أبيب، 2015، رقم الكاتالوغ 94, ... 38

جنسانية رجال ونساء مع إعاقة عقلية: مفاهيم الأهل، (وظيفة نهائية للقب الثاني)، عنبال دوبري ليفي، جامعة تل أبيب، 2015، رقم الكاتالوغ 610. 40

بروفيسور شونيت رايتر

د. نيري تكرني – وايزر

جامعة حيفا، 2015

(رقم الكاتالوغ 132)

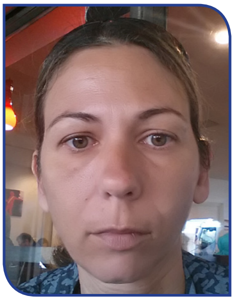

د. نيري تكرني – وايزر

بروفيسور شونيت رايتر

إبلاغ الأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية والذين يقطنون في الأطر السكنية المختلفة عن ظاهرة العنف الكلامي الموجه نحوهم، أبعاد الظاهرة، ماهيتها وطرق رد الفعل

نوقشت ظاهرة العنف التي يمر بها أشخاص مع إعاقة بشكل عام، وأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية بشكل خاص بتوسع في الأدب العلمي العالمي وعلى مستوى البلاد، فتُعتبر تلك الظاهرة حاجزًا اجتماعيًا يحول دون اندماج الأشخاص مع إعاقة في المجتمع. في الأساس، بُحثت ظاهرة العنف الجسدي والجنسي، لكن ظاهرة العنف الكلامي الموجه نحو أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية لم تجد حيزًا واسعًا في البحوث (كرني – وايزر، ورايتر، 2009: Hughes, Bellis, Jones, Wood, Bates, 2012; Karni-Vizer, 2014; Khalifeh, Woward, Osborn, Moran, Johnson, 2013).

العنف الكلامي الذي يشمل السب، النداء بأسماء للازدراء، الإهانات، التحقير، السخرية، التهديد والصراخ، هي ظاهرة ذات تأثيرات مدمرة ومن الممكن أن تسبب أضرار نفسية على المدى الطويل لشخص يعاني من إعاقة (Uzun, 2003).

أهداف البحث الحالي هي: أولا: فحص كيفية تعامل الأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية مع ظاهرة العنف الكلامي الموجه نحوهم. ثانيًا: في أي إطار سكني يقطنون؟ سكن أهلي، سكن مع العائلة أو سكن داخلي يقدم دعم لتلك الفئة فيما يتعلق بظاهرة العنف الكلامي. تسلط نتائج البحث الضوء على انتشار الظاهرة، كما وتقترح برنامجًا للدمج من أجل التعايش مع ظاهرة العنف الكلامي الموجه نحو أشخاص مع أعاقة عقلية تطورية، وللطاقم الذي يقدم خدمات الإسكان المرافق والمرشد لهؤلاء الأشخاص. المنهجية المستخدمة في البحث الحالي كانت مشتركة تحليلية وكمية بتعبئة استمارات تحوي تفاصيل مفتوحة ومغلقة الخيارات. تشير نتائج البحث إلى أن مستوى التعرض للعنف الكلامي مرتفع بشكل جلي، كما وتشير إلى انتشار ذلك لدى من يقطنون في السكن الأهلي والداخلي بشكل يفوق من يعيشون عند الأهل. بالإضافة إلى ذلك، نجد أن الإطار السكني الذي يقدم الدعم هو السكن الأهلي، والذي يقوم بفعاليات مع المتضررين في ثلثي الحالات التي تم فحصها.

بروفيسور حفصيبة
ليفشيص-وهب

حجيت حجوال

بروفيسور حفصيبة ليفشيص
وحاجيت حجوال
جامعة بار إيلان، 2015
(رقم الكاتالوغ 100.1)

ظاهرة ال"وحدة" لدى البالغين مع إعاقة عقلية: نظريات نفسية (الاتصال، العاطفة)، نظريات بيئية (الاختيار/ عدم توفر الفرص) أو صعوبات شعورية اجتماعية.

كان الهدف الأساس للبحث الحالي فحص مسببات الوحدة (Singlehood) – العزوبية لدى بالغين مع إعاقة عقلية بالاعتماد على نظريات نفسية: الاتصال والعاطفة (Bowlby, 1969/1982; Erikson, 1963) وكذلك بالاعتماد على نظريات بيئية "الاختيار/ عدم توفر الفرص" (Reynolds' ,Choice and Lack of chance' (Watherell, & Taylors, 2007 و - 'Selective/Adaptation mechanism' (Lesthaeghe & Moors, 2002) والتي تفسر الوحدة لفئة ذوي التطور السليم.

الأبحاث التي تم إجراءها على أشخاص مع إعاقة عقلية حتى يومنا تركزت حول العلاقات الزوجية، (Sexuality)، العلاقات العاطفية، بمفهوم الحب وجودة العلاقة الزوجية. Kijak, 2011; Lesseliers & VanHove, 2002; Lofgren-Martenson, 2004;) (Servais, 2006 ولكن ظاهرة الوحدة لفئة الأشخاص الذين يعانون من إعاقة عقلية، تلك الظاهرةبالذات لم تُبحث، والسؤال هنا: لماذا يبقى معظم من يعانون من إعاقة عقلية وحيدين بدون زوج أو زوجة؟
في ظل غياب الأبحاث المتعلقة بوحدة الأشخاص مع إعاقة عقلية، عُرضت عدة نماذج نظرية تقترح توجهين للوحدة عند الأصحاء وهما، النظريات النفسية والنظريات البيئية. النظريات النفسية ومنها، نظرية الاتصال (Bowlby, 1969/1982) والنظرية العاطفية (Erikson 1963) تدعي بأن تشكيل العلاقات الزوجية يتعلق بالشخص ذاته، وأن عدم النجاح في ذلك يعود إلى أسباب في الشخصية. ومن تلك الأسباب أسلوب اتصال غير واثق أو مشكلة لدى الشخص بعدم القدرة على خلق العاطفة. الأسباب البيئية 'Chance or Lack of Chance تتطرق للوحدة من منظور الأشخاص أنفسهم، وتتطرق

لتأثير المحيط، الثقافة والقيم. في الحياة المعاصرة بالذات، من الممكن أن تكون الوحدة بمحض الإرادة أي أنها باختيار الشخص ذلك، وتقع الأسباب لغياب العلاقة الزوجية بين القرار في ذلك وعدم توفر الفرص، والأخير)عدم توفر الفرص(يتعلق بمركز السيطرة الداخلي والخارجي للفرد وبمدى توقعاته من الزوج/الزوجة.

الأهداف العملية للبحث كانت فحص ما إذا كانت الوحدة عند فئة من يعانون من إعاقة عقلية نابعة من الأسباب التالية: صعوبات مهارية مطلوبة لإنشاء العلاقات الزوجية كقدرة الاتصال بحسب نظرية الاتصال (Bowlby, 1969/1982) و/أو القدرة على إنشاء علاقة عاطفية بحسب النظرية العاطفية (Erikson,1963). هل العلاقة بالزواج هي سبب الوحدة؟ وذلك بسبب توقعات كبيرة من الزوج/الزوجة بحسب نظرية الاختيار وعدم توفر الفرص ,'Choice and Lack of chance' (Reynolds et al. 2007), .('Selective/Adaptation' mechanism (Lesthaeghe & Moors, 2002

في مقابل النظريات النفسية والبيئية، فحصنا ما إذا كانت ظاهرة الوحدة لدى أشخاص مع إعاقة عقلية تنبع من صعوبات أساسية أكثر، وذلك في المجال الاجتماعي/العاطفي وفي صعوبات في إقامة علاقات اجتماعية ليس فقط مع الجنس الآخر، وإنما مع الجنس ذاته أيضًا.

إشترك في البحث 96 بالغًا مع إعاقة عقلية بسيطة حتى متوسطة تتراوح أعمارهم ما بين ال25 وحتى 65، وقد تم تقسيمهم إلى مجموعتين. شملت المجموعة الأولى 40 شخصًا وحيدًا أي ما يعادل 41.7%. هؤلاء الأشخاص لم يقيموا حتى اشتراكهم في البحث علاقة زوجية طويلة)سنتين أو أكثر(. شملت المجموعة الثانية 56 شخصًا يعيشون حياة زوجية ثابتة)أكثر من سنتين(أي ما يعادل 58.3%. تم استخدام معادلة تحليلية وأخرى كمية، وفيما يلي نستعرض أهداف البحث، الفرضيات والنتائج بما يتلاءم وأجزاؤه الثلاثة.

قسم ا– نظريات نفسية تفسر الوحدة.

أسباب الوحدة نتيجة لصعوبات في المهارات الزوجية بحسب نظرية الاتصال .(Hazan & Shaver, 1987)

كان الهدف فحص وجود فرق بين الوحيدين ومقيمي علاقات زوجية ثابتة لدى فئة الأشخاص مع إعاقة عقلية في أسلوب الاتصال وشبكة العلاقات بالأشخاص المقربين. إستخدمت لفحص الاتصال استطلاعات (Hazan & Shaver, 1987) كما واستخدمت استطلاعات شبكات العلاقات (Furman & Buhrmester 1985,).

إفترضنا وجود أسلوب اتصال واثق لدة مقيمي العلاقات الزوجية ووجود أسلوب اتصال غير واثق، قلق ومتخوف لدى من لا يقيمون علاقة زوجية. بالإضافة إلى ذلك، إفترضنا

وجـود اختـلاف بين مقيمـي العلاقـات الزوجية ومـن لا يقيمـون علاقة زوجيـة وذلك في العلاقـة الهرميـة مع الأشـخاص المقربـين كالأم، الأب، الصديق أو المرشـد.
أظهرت المجموعتان أسـلوب اتصال واثق، فتم دحض فرضية وجود فرق في أسـلوب العلاقة الهرميـة مع الأشـخاص المختلفة لدى من يعانون من إعاقات عقلية. مسـتوى العلاقة مع شخصية الأم لدى الوحيدين كان مرتفعًا مقارنةً بشخصيات أخرى، فيما كانت شخصية الأب والصديق هي الأهم لدى مقيمي العلاقات الزوجية. في البحث الحالي، نجد وكما في أبحاث أجريت على الوحيدين الأصحاء، نجد شخصية الأب محورية في قدرة البالغين على تأسيس علاقات زوجية عند البلوغ
,Lamb, 2004; Lewis & Lamb, 2003; Mallers)
.(Charles, Neupert, & Almeida, 2010)
حسـب مـا يظهر، فـإن علاقة قويـة مع الأم تؤثـر سـلبًا على إقامـة علاقة زوجية. أسـباب الوحـدة نتيجـة لصعوبات مهاريـة في العلاقـات الزوجية بحسـب النظريـة العاطفية (1963, Erikson) نهـدف لفحـص وجـود فرق بين الوحيديـن ومقيمي العلاقـات الزوجية لـدى مـن يعانون من إعاقـة عقلية وذلـك في القـدرة على إقامـة علاقة عاطفية. إستُعمل لهـذا الغـرض الاسـتطلاع العاطفـي (Descutner & Thelen, 1991) والـذي احتـوى علـى مؤشـرين يتطرقـان لكيفيـة التعبير عـن العاطفـة: عاطفـة لفظية يتـم التعبيـر عنها بمشـاركة المشـاعر والأفـكار والعاطفـة الفعلية والتـي يتم التعبيـر عنها بالأعمال المشـتركة والمبادرة. بالإضافة لذلك، إستُعمل اسـتطلاع التعـرض العاطفي في العلاقات الشـخصية، (Adolescent intimacy (Shulman, Laursen, Kalman, & Karpovsky, 1997) والـذي يحتوي على مؤشـرين يتطرقـان لكينونة العاطفـة: العاطفة الشـخصية وهي القدرة علـى مشـاركة الصديـق في الصفـات الداخليـة المتعلقة به ذاتـه، والعاطفـة الخارجية وهي القـدرة على مشـاركة الصديق الصفـات الشـخصية للآخرين.

إفترضنـا أن القـدرة العاطفيـة لدى مقيمـي العلاقات الزوجيـة أكبر منها لـدى الوحيدين، وقـد تم دحـض هـذه الفرضيـة. كانت مؤشـرات العاطفـة الفعليـة واللفظيـة مرتفعى لدى الوحيديـن وكذلـك لدى مقيمـي العلاقات الزوجية، وتشـير تلك النتائج إلى وجود نسـبة ثقـة وقدرة علـى الاختلاط تمكن مـنٍ العاطفة مـع الزوج/الزوجـة. لدى الرجـال، وُجدت نسـبة عاطفـة فعليـة مرتفعـة مقارنـةً بالعاطفـة اللفظية، تلـك النتائـج تتلاءم مـع أبحاث أُجريـت علـى المجتمع بشـكل عام وعلى أشـخاص مـع إعاقة عقليـة والتي تشـير جميعها إلـى وجود فرق مشـابه بـين الرجال والنسـاء.
.(Hook, Gerstein, & Gridley, 2003; Tannen, 1990; Twohey & Ewing, 1995)

القسم الثاني : النظريات البيئية : أسباب الوحدة في منظور الوحيدين أنفسهم

Choice-Chance الهـدف كان فحص الفروقـات بين الوحيدين ومقيمي العلاقات الزوجية في مفهوم الزواج والتوقعـات من الزوج/الزوجة.

إستُعمل استطلاعان كان هدفهما فحص التوقعات من الحياة الزوجية والصفات الداخلية المرادة من الزوج/الزوجة.

إسـتطلاع أسـباب الزواج RMS . The Reason for Marriage Scale (شابيرا، 1997)، والـذي يحتوي على مؤشـرين، الأول : أسـباب شـعورية للـزواج والمتعلقة بالالتـزام للزوج، الإخـلاص والرضـى عن العلاقـة، والثانـي، أسـباب رسـمية/عملية تصف الحيز الرسـمي والعملـي النـاتج عن الـزواج والمتعلـق بالحاجـة للقبول الاجتماعـي والاعتراف الرسـمي من المجتمـع بهذا الـزواج، وذلـك باعترافه به بشـكل جمهوري.

إسـتطلاع الصفـات الداخلية المفضلـة في الزوج/الزوجـة (شـاحر، 1988) والذي يحتوي علـى مؤشـرين : الأول يمثـل صفات شـخصية وأبعـاد جيـدة، والثاني يمثل صفـات عملية وناجعـة في الحيـاة اليومية.

واجهنـا فـي هذا القسـم صعوبات فـي صياغة فرضيات، فقمنـا بصياغة أسـئلة بحثية : هل يوجـد فرق بـين الوحيدين ومقيمـي العلاقات الزوجية فيمـا يتعلق بمفهوم مؤسسـة الزواج والتوقعات من الزوج/الزوجة وهل توجد مفاهيم مختلفة في هتين المجموعتين؟

كل المشتركين في هذا البحث (99%) عبروا عن رغبتهم بإقامة علاقة زوجية. أي أنهم عبـروا عـن الحاجة للاتصـال بالجنس الآخر كما أنهم يدركون مسـاهمة العلاقـة الزوجية في مسـتوى الحيـاة. بالإضافـة إلى ذلك، 74% من المشـاركين فـي البحث عبروا عـن رغبتهم فـي تأسـيس علاقة والـزواج، فلم نجـد فرقًا بـين الوحيدين ومقيمـي العلاقـات الزوجية من هـذا الجانـب. وجدنـا أن توقعـات الوحيدين من الحيـاة الزوجيـة مرتفعة مقارنـةً بتوقعات مقيمـي العلاقـات الزوجيـة منهـا. أعطـت النسـاء الوحيـدات وزنًا كبيـرًا للصفـات التي تمثـل الشـخصية والأبعـاد الجيدة كمـا وأعطين وزنـًا للصفات العمليـة في الحيـاة اليومية. بعكسـهن، قيمت النسـاء اللاتـي يقمن علاقات زوجيـة تلك الأمور بتقييمـات منخفضة أكثـر. كمـا وُجـد أن توقعات النسـاء الوحيـدات من الـزوج مرتفعـة وأنهن يرغـبن برؤية معظـم تلـك الصفات فيه. وعلى عكسـهن، كانت توقعات النسـاء اللائـي يقمن علاقات زوجيـة أكثـر حـذرًا بتوقعاتهـن مـن الزوج. تشـير تلـك النتائج إلـى مفهوم وهمـي وغير واقعـي للعلاقـة الزوجية لـدى الوحيدين. يُحتمـل أن فكـرة الزواج أكثر واقعيـةً وتوازنًا لـدى مقيمـي العلاقـات الزوجية، كما وأننا نجـد لديهم هرميـةً فيما يتعلـق بتوقعاتهم من الحيـاة الزوجيـة ومن الـزوج وأنهم يدركون عـدم إمكانية الحصول علـى كل تلك الصفات.

على النقيض من ذلك، نجد فكرة الزواج لدى الوحيدين غير واقعية و"حالمة بما يشبه ساندريلا والأمير الذي يمتطي الحصان الأبيض". بالإضافة إلى ذلك، أُجريت مقابلات نصف مبنية لفحص المفاهيم فيما يتعلق بالوحدة، الرغبة/عدم الرغبة في الزواج، مشاعر إيجابية/سلبية فيما يتعلق بالزواج، أقوال تدل على الإيجابية والمبادرة للعلاقة (مركز السيطرة الداخلي)، أقوال تدل على السلبية في التواصل (مركز السيطرة الخارجي)، موقف الأهل بنظر من شاركوا في البحث: تأييد العلاقة أو رفضها/تجاهلها.

تؤكد المقابلات التحليلية ما جاءت به النتائج الكمية.

تسلط نتائج المقابلات التحليلية الضوء على جانب آخر لظاهرة الوحدة. من الممكن إيجاد ثلاث مركبات لأسباب الوحدة لدى فئة الأشخاص مع إعاقة عقلية: إدراكي، شعوري وسلوكي والموازية للمركبات الثلاث للموقف (Feldman, 1993; Freedman, Carismith, & Sears, 1970; Levi-Segev & Herts-Lazarowitz, 1986; McDavid & Harari, 1974).

المركب الإدراكي: فكرة الزواج لدى الوحيدين ليست واقعية مقارنةً بمقيمي العلاقات الزوجية. المركب الشعوري: لدى معظم الوحيدين، يترافق التفكير بالزواج مع مشاعر سلبية من الخوف بالقيام بالزواج في المرحلة الحالية من حياتهم، شعور بعدم النضج النفسي والرغبة بتأجيل البدء بعلاقة زوجية. نجد فجوة بين التصريح بالرغبة بتأسيس علاقة زوجية وبين الشعور بالخوف والعجز. يترافق التفكير في الزواج لدى مقيمي العلاقات الزوجية بصفات إيجابية، بالشعور بتحقيق الذات وبشغف كبير للقيام بالزواج.

المركب السلوكي: سلوك الوحيدين، يتسم وكما يظهر من المقابلات بالسلبية في كل ما يتعلق بالجهود التي يجب عليهم القيام بها لإيجاد العلاقات الزوجية. مركز السيطرة لديهم خارجي فهم يرجعون أسباب عدم إقامة علاقة زوجية لإرادة الله أو القدر. يفسر مقيمي العلاقات الزوجية أيضًا حالة الوحدة لأصدقائهم بعدم المبادرة والسلبية. تدعم تلك النتيجة وجود صراع إدراكي بين المركب الإدراكي والشعوري وبين المركب السلوكي لموقف الوحيدين اتجاه الزواج. يشير الوحيدون إلى رغبتهم في الزواج، إلا أنهم سلبيون في كل ما يتعلق بالجهود التي عليهم القيام بها لتحقيق ذلك.

مركب إضافي، المركب الأهلي – والذي يتجلى بفجوة بتطرق الأهل لموضوع الزواج، الأمر الذي يبدو واضحًا من حديث من تم فحصهم: يرسل أهل الوحيدين رسائل متناقضة وتظهر السلبية بوضوح بتطرقهم لهذا الموضوع، أهل مقيمي العلاقات الزوجية فعالون ويؤيدون العلاقات الزوجية.

القسم الثالث: أسباب الوحدة كنتيجة عن صعوبات شعورية واجتماعية والتي تميز

أشـخاص مع إعاقـة عقلية.

كان الهدف فحص وجود فرق بين الوحيدين مع إعاقة عقلية ومقيمي العلاقات الزوجية مع إعاقة عقلية في المؤشرات التي تفحص القدرات الشعورية والاجتماعية. إفترضنا أن مستوى المهارات الشعورية/الاجتماعية لدى مقيمي العلاقات الزوجية ستكون أعلى منها لدى الوحيدين. لهذا الغرض، إستُعمل استطلاع الصورة الذاتية "هو هكذا وأنا هكذا" (غلنص، 1981)، إستطلاع "تقييم علاقات الصداقة" (مرغليت، 1996) واستطلاع "العلاقات الشخصية" (إفرتي، 2001).

لم تجد نتائج البحث فروقات بين المهارات الشعورية والاجتماعية بين المجموعتين، لذا فلا يقدم هذا السبب تفسيرًا محتملًا لظاهرة الوحدة.

للتلخيـص، يطـرح البحـث عـدة تفسـيرات محتملـة لظاهرة الوحـدة لدى أشـخاص مع إعاقاتعقلية.

1. حماية مبالغ بها من قبل الأم.
2. نقص العلاقة مع الأب.
3. مفهوم وهمي وغير واقعي للعلاقة الزوجية وماهيتها.
4. الرغبة بتأسيس علاقة زوجية إلى جانب الشك، السلبية وتجنب العلاقة.
5. رسائل متناقضة ومربكة من قبل الأهل.

يعرض البحث التداعيات والإسقاطات التربوية للنتائج كما ويعرض توصيات لأبحاث أخرى إضافية.

د هلا مشراكي

هلا مشراكي
بإرشاد بروفيسور إيريك ريمران
جامعة حيفا، 2015
(رقم الكاتالوغ 607)

الخطر الجنسي، صلاحية المثول أمام القضاء والمسؤولية الجنائية لأشخاص مع إعاقة عقلية (وظيفة نهائية للقب الثالث)

المسؤولون عن التشخيص والرعاية والذين ينظرون في قضايا "صلاحية المثول أمام القضاء"، "المسؤولية الجنائية" و"الخطورات الجنسية" لمرتكبي الجرائم الجنسية مع إعاقات عقلية، يؤسسون تقييماتهم بناءً على اعتبارات ورؤى سريرية. يشخص هذا العمل مدى توافق تلك الرؤى والاعتبارات مع نموذج البحث "السريري العلمي"، المدعوم من قبل الأدب العالمي في هذه المجالات. على حد علمي، هذا هو البحث الوحيد من نوعه والذي أُجري في البلاد، والذي يرتكز على تحليل مضمون كمي (Quantitative Content Analysis) ويحيط بجميع الملفات المؤرشفة التي تتطرق لفئة مرتكبي الجرائم الجنسية البالغين (18 فأكثر)، والذين تم تصنيفهم كأشخاص مع إعاقة عقلية أو أنهم على الحد الفاصل عن ذلك. تتعلق تلك الملفات بمن تم تنسيبهم في المساكن المقفلة بدلاً عن الإيقاف أو السجن بين السنوات 1975-2013، (في المجموع , N=126).

بدايةً، مُسحت وبتوسع نظريات حديثة تبحث في أسباب وجود جرائم جنسية لدى أشخاص مع إعاقة عقلية. النظرية المركزية التي حظيت على الانتباه الخاص هي فرضية الانحراف المزيف والتي تعني فئة البحث. طُرحت الروابط بين النظريات والنماذج آنفة الذكر ونتائج البحث في باب المناقشة. المركب المشترك لكل هذه الأمور هو التطوري – تربوي – متعلق بالشخصية، وذلك بتعلق الإعاقة العقلية بعوامل خطر إضافية تؤدي لتتالي الصعوبات في النمو والذي قد يقود بدوره في النهاية إلى التعدي جنسيًا على الآخرين.

للمقارنة بين النموذج العلمي للاعتبارات والرؤى السريرية، مُسحت التعاريف التي توجه المهنيين عند اتخاذ قراراتهم، وذلك بالتطرق لأدوات البحث الإكتوارية

التالية: CAST-MR (Everington & Luckasson, 1992)، التي تقدر صلاحية المثول أمام القضاء; R-CRAS ,(Rogers, 1984) التي تهدف لإثبات المسؤولية الجنائية عند تنفيذ المخالفة والأداة المبنية ARMIDILO-S (Boer, Tough & Haaven, 2004), التيتهدف لتقييم الخطر الجنسي وإدارته. بالإضافة إلى المقارنة بين النموذج العلمي للرؤى السريرية، فحص هذا البحث أيضًا ما إذا كانت قرارات المحكمة فيما يتعلق ب"الصلاحية للمثول أمام القضاء" و"المسؤولية الجنائية" تتوافق مع الرؤى والاعتبارات السريرية أو النموذج العلمي، وفي حال تلاؤمها، ما هو مدى ذلك التلاؤم.

بالنسبة لقضية الخطر الجنسي، تؤكد نتائج البحث أن معظم المشاركين الذين تم توجيههم لتقييم الخطر الجنسي قد قُيموا بالفعل على أن لديهم نسبة خطر مرتفعة للعودة لارتكاب الجرم الجنسي ثانيةً على المدى البعيد. الصورة التي ترتسم جراء هذه النتائج هي بأن مرتكبي الجرائم الجنسية الذين يعانون من أمراض عقلية هم الأكثر خطرًا للعودة لارتكاب الجرائم. تجرى في إسرائيل حاليًا تقييمات للأخطار على مرتكبي الجرائم الجنسية من التيار العام (من لا يعانون من أمراض عقلية) أيضًا لفحص مستوى الخطر لدى فئة مرتكبي الجرائم الجنسية الذين يعانون من إعاقة عقلية/الذين يقفون على الحد الفاصل عن ذلك. الميزات الشخصية لأشخاص مع إعاقة عقلية، الإعاقة العقلية التي تقلص بشدة قدرتهم على فهم تداعيات أفعالهم، ماهيتهم وكينونتهم، صعوبات في استخلاص مفاهيم علاجية، قدرتهم المحدودة على التعاون وصعوبات موضوعية، عدم معرفة القانون وشح في الثقافة الجنسية – ميزات سيتناولها البحث باستفاضة لاحقًا (Hingsburger, Griffiths & Quinsey, 1991) – لا تُمكن من تلقي إجابات لعدة أسئلة ذات صلة. لذا فإن مستوى خطرهم الجنسي "في حال اختباره بأداة التقييم المتعارف عليها" سيرتفع بشكل كبير.

يوصي هذا البحث باستعمال الأداة المبنية S-ARMIDILO, والتي تعتمد كما يبدو على متغيرات ثابتة (أي أنها لا تتغير)، ديناميكية (قابلة للتغير) والبيئية التي تمت ملاءمتها خصيصًا لفئة مرتكبي الجرائم الجنسية الذين يعانون من أمراض عقلية والذين يقفون على الحد الفاصل عن ذلك، لكونهم زبائن ذوي تمثيل كبير في خدمات الرفاه وفي أجهزة الصحة النفسية. وُجد في هذا البحث أن من بين مرتكبي الجرائم الجنسية المحتجزين في المساكن المقفلة بداية من 2006 (السنة التي تم فيها سن قانون حماية العامة من ارتكاب المخالفات الجنسية)، أُجري اختبار تقييم الخطر الجنسي فقط على 22 شخصًا من قبل مركز الصحة النفسية. هنالك حاجة لتوجيه مرتكبي الجرائم الجنسية الذين يعانون من أمراض عقلية لتقييمات الخطر بشكل أكثر نجاعة، بالتلاؤم مع الحالات

الملزمة في القانون.

تشير النتائج المتعلقة بقضية الصلاحية للمثول أمام القضاء إلى أن 25 بندًا من ال49 بندًا التي تشكل أداة التقييم MR-CAST, لم تُذكر بأي تقرير إبداء رأي.
وُجد أيضًا بأن عددًا من البنود ذُكرت في تقارير إبداء رأي قليلة. عدد البنود المذكورة في تقارير إبداء الرأي يتراوح ما بين 0 إلى 13. في المعدل، نجد في كل تقرير إبداء رأي تطرقًا ل5.9 بندًا فقط. تتعامل لجان التشخيص بشكل مقلص وسطحي مع أصحاب المناصب الفاعلين في المجال القانوني. بالإضافة إلى ذلك، لا يأتي في لجان التشخيص إطلاقًا ذكر لمسار اتخاذ القرار الذي يشمل قدرة المتهم على مساعدة محاميه للدفاع عنه ولتوكيله.
فحص قضية المسؤولية الجنائية يشير إلى أن معظم تقارير إبداء الرأي لا تتطرق لمعظم المركبات التي تحويها أداة التقييم CRAS-R. يتراوح عدد البنود التي تشير إليها تقارير إبداء الرأي ما بين 3 وحتى 19. وفي المعدل، نجد في كل تقرير إبداء رأي 10.9 بندًا.
لا توجد في إسرائيل أدوات لتشخيص المسؤولية الجنائية، كما ولا توجد أدوات كتلك ملاءمة لفئة الأشخاص مع إعاقة عقلية. لم يكن في لجان التشخيص تطرق خاص لوقت ارتكاب المخالفة. كما يبدو وفي معظم الحالات فإن وضع الشخص عند ارتكاب الجرم كان مشابهًا لوضعه عند فحص تقييمه (وضع ثابت). يتطرق البروتوكول بشكل عام في اللجنة التشخيصية لشخصية الفرد، لميزاته، لشبكة علاقاته، لخلفيته بشكل عام وغير ذلك. تفسر تلك المعلومات حالة الشخص عند التشخيص والتقييم، وليس عند ارتكابه للجرم. كل محاولة لاستخلاص نتائج عن وضع المتهم عند التقييم وتشبيهها بوضعه لحظة ارتكابه للجرم بشكل خاص ستؤسَس على تخمين نظري فقط (المغور، 2002). المفهوم الذي يعتبر الإنسان كيانًا ثابتًا به الكثير من الإشكالات كما أنه لا يمثل الواقع. يعتمد هذا البحث على مواد نصية فقط –
بروتوكولات للجان تشخيص. لا توضح تلك المواد في بعض الأحيان الكيفية التي أدت بلجنة التقييم لاتخاذ قرارها أثناء النقاش. على سبيل المثال، من الصعب استنباط قدرة الفرد على التمييز بين الجيد والسيئ وبين المسموح والممنوع على المستوى القانوني والأخلاقي من البروتوكولات. بالإضافة لذلك، لا تأخذ لجنة التشخيص بعين
الاعتبار وبأهمية تفاصيل الجريمة وما تعنيه بنظر المتهم الماثل أمامها. تدل نتائج البحث على وجود تلاؤم شبه تام بين القرارات التي تتخذها لجنة التقييم في قضايا صلاحية المثول أمام القضاء والمسؤولية الجنائية وبين قرارات المحاكم. لا يصلح شخص يعاني من إعاقة عقلية (تخلف عقلي) للمثول أمام القضاء كما ولا يتحملالمسؤولية الجنائية في معظم الحالات، ولكن وعلى النقيض من ذلك، يصلح من يعانيمن أداء عقلي محدود

(قريب من الحد الفاصل عن الإعاقة العقلية) في معظم الحالات للمثول أمام القضاء كما وأنه يتحمل المسؤولية الجنائية. في هذا البحث، وُجد أن 55.3% من المشتركين (N=126) كانوا يصلحون للمثول أمام القضاء. بحسب قرارات المحكمة فقد صُنف 54.5% من المشتركين كذلك. بحسب قرارات لجان التشخيص، 55٫7% منالمشتركين (N=126) كانوا مسؤولين جنائيًا. بحسب قرارات المحكمة، صُنف 54٫5% كذلك.

تعتمد المحكمة على قرارات لجان التقييم وتؤيدها في الغالب، حتى وإن لم تتوافق مع النماذج العلمية. بحسب رأيي، تقارير إبداء الرأي الصادرة عن لجان التقييم والتي لم تؤسَس على اختبارات، تلك التقارير تثير الشك، وذلك لأن تلك الطريقة في العمل تطعن في الثقة بالتقارير وصلاحيتها. في غياب اختبار موضوعي تُؤخذ بعين الاعتبار تقارير إبداء رأي مفاجئة، والتي بسببها يثار الشك حول مستوى مصداقية اللجان وجد يتها.

تبرز النتاءج المستوحاة من هذا البحث الحاجة لاستعمال أدوات تقييم مبنية. تعتمد القرارات المتخذة بشكل جزئي وليس متكامل "بحسب رأيي" على مسار خاطئ. تكون تداعيات تلك القرارات مصيرية. إستعمال أدوات تقييم مبنية، وإن لم تكن موحدة (أدوات تدعم القرارات)، من الممكن أن يقلص ذلك من الأخطاء التي قد تقع فيها اللجان عند اتخاذ قراراتها. تساهم أدوات التقييم في رسم الطريق لاتخاذ القرارات المبنية على أدلة – Evidence Based Practice – وفي ذلك تقليص لحيز الاعتماد على الحدس كما أن عدم الثقة سيتحدد بشكل كبير. يناشد هذا البحث متخذي القرارات لتطوير أدوات تقييم وقياس ملاءمة للأشخاص مع إعاقة عقلية أو / و لاعتماد أدوات كتلك. كما ويجب تعزيز البحث والعمل السريري في هذا المجال الهام وذلك من أجل تداعياته على ضحايا المخالفات، على منفذيها الذين يعانون من أمراض عقلية وعلى المجتمع بأسره.

بروفيسور روت دفرين
بروفيسور حجي فيك
جامعة تل أبيب، 2015
(رقم الكاتالوغ 94)

بروفيسور حجي فيك

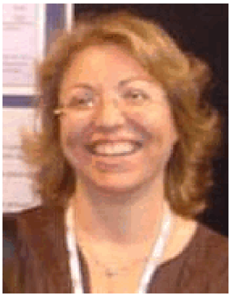
بروفيسور روت دفرين

مفهوم الألم ورد الفعل للألم لدى أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية، إيجاد قياساتموضوعية للألم

يعاني أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية من انتشار واسع نسبيًا للألم جراء أوضاع صحية مختلفة وإجراءات طبية. إضافةً لذلك، توجد أدلة بأن الأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية معرضون أكثر من غيرهم لأن تكون لديهم حساسية من الألم. بالإضافة لكل ذلك، تشير الكتابات في هذا الشأن إلى وجود إهمال في الرعاية بالألم في هذه الفئة (تمويلٍ طبي شحيح، عدد قليل جدًا من زيارات الأطبة للمؤسسات ولأوقات قصيرة مقارنة بالفئة العامة) وحتى إلى حالات وفاة كنتيجة لمضاعفات كان بالإمكان تفاديها. ترجع الأسباب الرئيسية لذلك إلى ميل الأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية إلى عدم الإبلاغ عن الألم، قدرة الاتصال الكلامي المحدودة للأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية وغياب المعرفة الكافية لمفهوم الألم ورد الفعل اتجاهه.

يهدف البحث لفحص مفهوم الألم لدى أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية بواسطة قياساتغير موضوعية وأخرى موضوعية، كما ويهدف لفحص أي القياسات يمكنها التعويض عن التعبير عن الألم.
شملت فئة البحث 36 شخصًا مع إعاقة عقلية تطورية بسيطة حتى متوسطة من بينهم أشخاص مع متلازمة داون، الشلل الدماغي وأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية عامة. شملت مجموعة المراقبة 18 شخصًا من نفس العمر والجنس ولكنهم لا يعانون من أي مرض. تلقى المشاركون في البحث تحفيزات ميكانيكية وحرارية بدرجات مختلفة، وفي أثناء ذلك طُلب منهم تدريج مدى شعورهم بسلمين لقياس التعبير الذاتي (سلم هرمي وسلم تعابير الوجه). في مقابل ذلك حُللت تعابير وجه المشتركين بواسطة أداة ال Facial action coding

system=FACS كما وقيست النشاطات الدماغية التي تم تحفيزها كنتيجة للتحفيزات التي تلقوها.

أظهرت نتائج البحث أن أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية يعيشون الألم بصورة أقوى مقارنةً بمجموعة المراقبة يشمل ذلك القياسات غير الموضوعية (التعبير الذاتي) والقياسات الموضوعية (تعابير الوجه والأمواج الدماغية)، وبالذات أشخاص مع متلازمة داون وشلل دماغي مقارنةً بأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية عامة. وُجد أيضًا، أن تحليل تعابير الوجه يمكن أن يعوض التعبير الذاتي وأن الأداة تخلق علاقة محفزة–ردة فعل مع شدة الألم بشكل مشابه للشكل الطبيعي إلا أنه بقيم مرتفعة أكثر. تشير النتائج أيضًا إلى وجود دليل على بطء الإيصال لأشخاص مع إعاقة عقلية تطورية. يجب الإشارة إلى أن أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية بسيطة–متوسطة يستطيعون استعمال سلالم التعبير الذاتي من النوع المستعمل في البحث الحالي بصورة جيدة.

يمكن الاستنتاج بأن تجربة الألم التي يعيشها أشخاص مع إعاقة عقلية تطورية تبدو أكبر وبالذات لأشخاص مع متلازمة داون وأشخاص مع شلل دماغي، لذا فمن الضروري جداالقيام برقابة صارمة لشدة الألم وذلك بهدف تقديم رعاية مناسبة حسب الحاجة. في حال وجود قدرة على الاتصال وفي مستوى الإعاقات العقلية التطورية البسيطة–المتوسطة، تبدو إمكانية الاعتماد على التعبير الذاتي واردة بحسب السلالم المستخدمة في البحث، ولكن وفي حال عدم وجود قدرة على الاتصال، توجد أدوات موضوعية للألم –تعابير الوجه بحسب FACS- والتي بإمكانها التعويض عن التعبير الذاتي وتشكيل مقياس لوجود الألم وحتى لقوته.

عنبال دبوري ليفي

عنبال دبوري ليفي
بإرشاد بروفيسور عينات بيلد،
جامعة حيفا، 2015
(رقم الكاتالوغ 610)

جنسانية رجال ونساء مع إعاقة عقلية: مفهوم الأهل (وظيفة نهائية للقب الثاني)

النظرة العامة على الكتابات –

يتعامل الخطاب الاجتماعي في الغالب مع تجاهل لجنسانية الأشخاص مع إعاقة، وذلك من اعتقادهم بأن جنسانية تلك الفئة تتسم بالخشونة وتثير النفور، أو أنهم الأكثر تعرضًا للإساءة الجنسية. تظهر الأبحاث في هذا المضمار بأن أهل لأشخاص مع إعاقة عقلية يعيشون في دوامة ما بين حماية أولادهم الذين يُعتبرون أصحاب إساءات جنسية وما بين تمكينهم من العيش في حياة جنسية كاملة ومشبعة، وذلك في بيئة ثقافية واجتماعيةيحكمها الكبت. الدور الهام الذي يلعبه أهل لأشخاص مع إعاقة عقلية، أيضًا عند بلوغهم، ومع قلة الأبحاث في هذا المجال فإننا نؤكد على أهمية البحث الحالي.

طريقة البحث–
أجري البحث بالطريقة التحليلية الطبيعية، وشمل 12 مقابلة عميقة نصف مبنية مع أهل لرجال ونساء مع إعاقات عقلية. حُللت المقابلات بواسطة تحليل المحتوى.

النتائج–
الصعوبات في تجنيد أشخاص يوافقون على الاشتراك في البحث، والصعوبات التي يواجهها الأهل المشاركون في البحث بالتحدث عن جنسانية أولادهم تشير إلى الصعوبات التي يواجهها الأهل للتحدث عن الظاهرة التي يقوم عليها البحث.
بالإضافة إلى ذلك، قص المشاركون في البحث قصص كثيرة ذات صلة تدور حول التعبير

الجنسي المتنوع لأولادهم وبناتهم. مفهوم الأهل لجنسانية أولادهم وبناتهم وتدخلهم في هذا الشأن مشبع بالدوامات والضغوط التي لا زالت دون حلول. على الرغم من ميول الأهل للتطرق لجنسانية أولادهم وبناتهم على أنها ليست طبيعية وبأنها مصدر للمشاكل، تجاهلوا، منعوا وحددوا التعبير عن جنسانيتهم وذلك جراء خلفية قضية المهاجمة الجنسية، ظهرت أيضًا أصوات أخرى، تعترف بجنسانية أولادهم وبناتهم مع إعاقات عقلية وحقهم بالتعبير عنها، كما ويعملون على تمكين وتوسيع الإمكانية للتعبير عن ذلك. تغرق تلك الأصوات في بيئة تحكمها أحيانًا سياسة تكبت تعبير الأشخاص مع إعاقة عقلية عن جنسانيتهم في إطار التربية والسكن، وفي غياب فرص اجتماعية ودعم مهني لأشخاص مع إعاقة عقلية وأهلهم في هذا الشأن.

النقاش–
إختُبرت في النقاش الصعوبات التي يواجهها الأهل بالتحدث عن جنسانية أولادهم عن طريق اختبار التهديدات التحفيزية المنوطة بموضوع البحث، عن مركباته، بالإضافة إلى ذلك الأسباب التي اختار الأهل بحسبها، في نهاية المطاف، تبادل القصص، التجارب والمشاعر المتعلقة بجنسانية أولادهم، بالإضافة إلى ذلك، إختُبر المجال الضيق بين علاقات الرعاية والمحبة وبين العلاقات المضادة بواسطة تحليل الجانب الاجتماعي–الثقافي الذي يعمل بالتلامس الجسدي بين الأهل وأولادهم في مرحلة الشباب، واختبار مركبات إضافية في هذا المجال، والتي تشكل علاقة الأهل لشخص مع إعاقة عقلية. تلك التعقيدات تقلب هذا المجال، والموجود في علاقة الأهل مع أولادهم، وفي مجالات أخرى من علاقات الرعاية، لدى صاحب الإعاقة الشديدة والمشلول بالذات.

Inbal Dvori Levy

Inbal Dvori Levy
Supervised by: Prof. Einat Peled,
Tel Aviv University, 2015
(Catalog No. 610)

Sexuality of people with intellectual disability: Parents perspectives. (Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master's degree)

Literature Review- Sexuality of people with disabilities is often characterized in terms of absence; or perceived as aggressive and revolting. In addition the public discourse regards people with disabilities as highly prone to sexual abuse. The few studies that contemplate on parents' of people with intellectual disability point of view uncover the parents' ambivalence towards their offspring's sexuality. On the one hand, parents wish to protect their offspring, whom are perceived by them as sexually vulnerable. On the other, they want to enable them a satisfying sexual life; though surrounded by a silencing and excluding socio-cultural environment.
Research Method- this study was conducted in a qualitative-naturalistic approach, and included 12 Semi structured in-depth interviews with parents of people with intellectual disability. Findings - Parents presented ample problems in discussing their offspring's sexuality. It was Manifested in recruiting interviewees; and in the difficulties of the parents who participated to Discuss their children's sexuality. Nonetheless, they revealed countless relevant stories concerning
Their offspring's sexuality. The Parents' perceptions and their involvement in their offspring's Sexuality were brimming with dilemmas and tensions which remain unsolved. The parents related to Their offspring's sexuality as abnormal and problematic. They ignored it, prevented it and restrained Its manifestation due to the prominent discourse of sexual assault. However, the parents also Recognized their offspring's sexuality and their right to express it, and strove to enable and expand Their offspring's expressions of sexuality. These perceptions were embodied in an environment that Often oppresses expressions of sexuality of people with intellectual disabilities; and is dearth of Social opportunities and professional support to people with intellectual disability and their parents. Discussion - Two prominent issues that emerged from the findings were examined: the interviews with the parents as a dimension of potential threats on one hand, and a relief on the other, and the dimension of the physical contact between the parents and children, which ranges between expressions of love and care, and forbidden sexual contact.

We conclude that pain experience of people with ID is enhanced compared to controls, Specifically in those with DS and CP. It is therefore important to constantly monitor the presence Of pain among these people in order to provide an appropriate care. Among people with good Communication capabilities (mild-moderate ID) it is possible to successfully obtained self Reports.

Of pain using the pyramid/faces scale. However, in instances where self-report is problematic, Facial expressions using FACS may indicate the presence and perhaps the intensity of pain.

Prof. Ruth Defrin

Prof. Chaim G Pick

Prof. Ruth Defrin
Prof. Chaim G Pick,
Tel-Aviv University, 2015
(Catalog No. 94)

Perception of pain and pain reactivity among individuals with intellectual disability: a search for objective measures

People with intellectual disability (ID) suffer from relatively high rates of pain due to the etiology of ID and its consequences as well as due to medical procedures. Evidence suggests that people with ID also exhibit increased sensitivity to pain. Yet, studies suggest that people with ID receive less analgesic medications and treatment visits compared to the general population. There are also cases of death due to preventable complications of medical conditions. Possible reasons may be the tendency of people with ID not to report pain in potentially painful instances, the communication barriers and the lack of sufficient knowledge on pain perception and reactivity among people with ID.

Our aim was to investigate pain perception of people with ID using subjective and objective Measurements and reveal the index that may replace self-reports of pain.
Participants were 36 people with mild-moderate ID among which people with Down syndrome (DS), cerebral palsy (CP) and unspecified ID. The control group included 18 age and sex matched Volunteers with intact cognition. All the participants received mechanical and thermal stimuli of Various intensities during which time they were asked to rate their sensation on two pain scales (Pyramid and faces scales). In addition, the facial expressions were analyzed (offline) using the Facial action coding system=FACS and brain evoked related potentials (ERPs) were recorded.
The results show that people with ID- especially those with DS and CP- experience increased Levels of pain compared to controls as evident by both the subjective (self-reports) and Objective.
(Facial expressions and ERPs) measurements. The results also show that the analysis of facial Expressions may replace self-reports of pain because the FACS exhibit a stimulus-response Relationship with stimulation intensity in people with ID similarly to controls. Analysis of the ERPs revealed a tendency towards slow conduction velocity or processing time of signals. People With ID could successfully use the self-report scales.

is static is divorced from reality.

One of the limitations of this study is that it is based exclusively on documents: minutes of diagnostic committees, sometimes rendering difficult to follow the process leading from their deliberations to their decisions. For instance, from these minutes it is difficult to understand how an individual's ability to know right from wrong – morally and legally – is determined. Furthermore, the diagnostic committees do not properly refer to the details of the crime, and its meaning to the defendant.

Despite their shortcomings, the decisions of the diagnostic committees regarding competence to stand trial and criminal responsibility are almost completely identical to those of the courts. The intellectually disabled are, for the most part, considered unable to stand trial and are criminally irresponsible, whereas the intellectually borderline are, for the most part, considered competent to stand trial and criminally responsible. More than half (55.3%) of the research population were found by the committees to be competent to stand trial, a decision echoed by the courts in 54.5% of the cases. The respective figures with regard to criminal responsibility were 55.7% and 54.5%.

Thus, the courts rely on the decisions of the diagnostic committees and adopt them, even if they are inconsistent with scientific models. In our opinion, decisions of diagnosis committees which are not based on valid and reliable examinations and tools are open to doubt. This raises the urgent need for structured evaluation tools to prevent partial and non-integrative decisions based on flawed processes. The consequences of these decisions are momentous. The use of structured evaluation tools, even if they have not been standardized could minimize the various diagnosticians' biases. Such tools will contribute to the design of evidence-based practice in which there is much less room for intuition.

This study calls upon decision makers to develop and use tools specifically tailored to the intellectually disabled. Moreover, research and clinical work in this important field should be promoted because of the consequences for the victims, the intellectually disabled offenders, and society as a whole.

Regarding sexual risk, this study found that the majority of those evaluated for long-term sexual risk were considered to have high-level risk of sexual recidivism, suggesting that intellectually disabled sex offenders are the most dangerous. The risk evaluations currently used in Israel with non-disabled sex offenders are also used to evaluate intellectually disabled or borderline sex offenders. However, due to their intellectual limitations which greatly reduce their ability to understand the nature and consequences of their actions, their difficulties in benefitting from therapeutic insights, their limited ability to cooperate, their ignorance of the law and their lack of sexual knowledge, many relevant questions remain unanswered by such evaluations. This could mean that when evaluated by conventional means, this population's risk level is overestimated.

This study recommends the use of ARMIDILO-S, which appropriately relies on variables which are static, dynamic, and environmental, and are particularly adjusted to intellectually disabled and borderline sex offenders, as they are heavily represented among welfare services and the mental health clients. This study shows that out of all sex offenders institutionalized in Israel since 2006 (the year in which Protection of the Public from Sex Offenders Law, 5766-2006 was passed) only 22 of those examined were evaluated for sexual risk. Intellectually disabled sex offenders must be referred to the best available risk evaluation as required by law.

With regard to competence to stand trial, the findings show that out of the 49 factors of CAST-MR, 25 were actually never referred to in any assessment. It was also found that many other factors were only very rarely referred to. The number of factors to which the recommendations referred varied from 0 to 30 (M = 5.9). Furthermore, it appears that diagnostic committees pay very limited attention to the range of professionals operating in the forensic field. In addition, the decision-making process which takes into consideration the defendant's ability to assist his counsel in his defense, and to grant power of attorney is not taken into any account in those committees.

Our examination of issues related to criminal responsibility shows that most assessments do not refer to the majority of the factors included in R-CRAS evaluation. The number of factors actually referred to ranges from 3 to 19 (M = 10.9). In Israel, there are no diagnostic tools for establishing criminal responsibility, let alone tools adapted for the intellectually disabled population. The diagnostic committees never refer specifically to the time of offence, probably assuming that in most cases a person's condition at the time of committing the offence has remained unchanged until the time of evaluation. The diagnostic committee minutes refer in general terms to the individual's personality, characteristics, relationships, general background, etc. – at the time of evaluation. Any attempt to infer the state of the defendant at the time the offence was committed from his state at the time of evaluation necessarily relies on theoretical speculation (Almagor, 2002), and the assumption that a human being

Dr. Hala Mishirqi

Hala Mishirqi
Supervised by: Prof Arie Rimmerman,
University of Haifa, 2015
(Catalog No. 607)

Risk Assessment, Competence to Stand Trial and Criminal Responsibility of Sex Offenders with Intellectual Disability (A thesis submitted for the degree "Doctor of philosophy")

Diagnosticians and clinicians dealing with the problems of competence to stand trial, criminal responsibility and the sexual risk posed by sex offenders with intellectual disability base their evaluations on clinical conventions and insights. This study examines the appropriateness of these conventions and insights for the clinical-scientific research model. To the best of our knowledge, this is the first study on this subject conducted in Israel using quantitative content analysis of all archived cases related to adult sex offenders with intellectual disability incarcerated or institutionalized in 1975- 2013 (N = 126).

First, the study reviews modern explanations for sexual criminality amongst the intellectually disabled, including the counterfeit deviance hypothesis which is particularly relevant to the population of this study. The discussion section focuses on the relationship between the theories and models reviewed and the study's findings. The element common to all is developmental-educational-personal, such that intellectual disability is linked to other risk factors, and causes a continuum of developmental difficulties, which may, in the end, lead to inappropriate sexual behavior or at worst, sexual offending.

In order to compare the scientific model with clinical conventions and insights, we have reviewed some of the instruments used by professionals in their decisions, including the Competence Assessment for Standing Trial for Defendants with Mental Retardation (CAST-MR; Everington & Luckasson, 1991); Rogers Criminal Responsibility Assessment Scales (R-CRAS; Rogers, 1984) designed to determine criminal responsibility at the time of committing the offence; and Assessment of Risk and Manageability of Individuals with Developmental and Intellectual Limitations who Offend – Sexually (ARMIDILO-S; Boer, Tough & Haaven, 2004).

In addition to this comparison, we have examined whether court determinations of competence to stand trial and criminal responsibility correlate with clinical conventions and insights or the scientific model, and if so, to what a degree.

initiative. This finding reinforces the existence of cognitive dissonance between the cognitive and emotional components and the behavioral component of the singles' position towards relationships and marriage. Singles declare that they want to marry but are passive about doing what needs to be done when seeking a relationship.
Another element, the parental component, depicts a gap in parental attitude towards relationships and marriage, as reflected the participants' accounts. The parents of singles transmit conflicting messages and are strikingly passive regarding this subject, while the parents of people in relationships actively encouraged a couple relationship.

Part 3 – Reasons for singlehood caused by the emotional and social difficulties characteristic of people with ID

The goal was to test if there is a difference between singles with ID and people in a couple relationship with ID on measures of emotional and social abilities. We hypothesized that the level of emotional/social skills of the people in a couple relationship would be higher than emotional/social skill level of singles. A self-image 'He is/I am' questionnaire (Glantz, 1981), and a friendliness questionnaire (Margalit, 1996) and a questionnaire on personal relationships (Efrati, 2001) were used. The research results found no difference in emotional and social skills of the two groups, so this reason is not a possible explanation for singlehood.

In conclusion, this study raises several possible explanations for the phenomenon of singlehood among people with ID:

1. Excessive maternal protectiveness.
2. Lack of a paternal relationship.
3. Utopian, unrealistic concept of a couple relationship and its meaning.
4. Desire to establish a couple relationship accompanied by anxiety, passivity and relationship avoidance.
5. Mixed messages from parents.

The study presents the educational implications of the findings and recommendations for future research.

and people in a couple relationship.

It was found that singles' expectations of married life were higher than those of people in a relationship. Single women gave greater weight to personality traits, virtues and practical traits for everyday life. Conversely, women in a relationship gave lower grades to these traits. It was also found that single women's expectations of a partner were higher and they wanted a partner with most of the traits. In contrast, women in a relationship were more moderate in their expectations from a partner. These results point to the utopian, unrealistic vision of marital relationship held by single people. It is possible that people in a couple relationship have a more realistic and balanced schema of a marital relationship than singles. Among people in a relationship, there is a hierarchy of expectations from marriage and their partner, and they understand that 'you cannot have it all'. However, singles' schema of a couple relationship and marriage is an unrealistic, 'fantastical' image of 'Cinderella and Prince Charming'.

In addition, semi-structured interviews were conducted to examine themes related to singlehood: The desire/lack of desire to marry, positive/negative feelings about couple relationships, statements expressing active initiative for forming a relationship (internal locus of control), statements expressing passivity towards forming a relationship (external locus of control), and parental positions from the perspective of the participants (do parents encourage, reject or ignore relationships). The qualitative interviews confirmed the quantitative findings.

Results of the qualitative interviews illuminated the phenomenon of singlehood from another angle. Three elements were found to cause singlehood among people with ID, in cognitive, emotional and behavioral factors that correspond to the three components of 'attitude' (Feldman, 1993; Freedman, Carismith, & Sears, 1970; Levi-Segev & Herts-Lazarowitz, 1986; McDavid & Harari, 1974).

The cognitive component – the couple relationship schema of singles is unrealistic, unlike that of people in a couple relationship.

The emotional component – for most singles, thoughts about couple relationships and marriage are accompanied by negative feelings of fear from the realization of a couple relationship in their present stage of life, a sense of emotional immaturity and a desire to postpone actualization of a couple relationship. There is a gap between a declaration of desire to establish a relationship and get married, and the emotional expression of fear and helplessness. Among people in relationship, thinking about couple relationships is accompanied by positive descriptions, a sense of self-fulfillment and passion for the realization of marriage.

The behavioral component – the behavior of singles, as disclosed by the interviews, is characterized by passivity in everything related to the efforts they must make when seeking a couple relationship. Their locus of control is external and they attribute the situation to a variety of reasons, like a divine decree or fate. People in relationships also attributed the singlehood of their friends to passivity and lack of proactive

Thelen, 1991), which contains two indices of how intimacy is expressed: verbal intimacy, the ability to share emotions and thoughts verbally; and active intimacy, the ability to act jointly and take initiative. We also used the questionnaire on Intimate Disclosure in Interpersonal Relationships: Adolescent Intimacy (Shulman, Laursen, Kalman, & Karpovsky, 1997) which includes two indices relating to the subject of intimacy: personal intimacy for the ability to share personal content related to the self with a partner, and external intimacy, the ability to share personal content related to others with a partner. We hypothesized that the capacity for intimacy among people in a couple relationship would be higher than among singles. This hypothesis was rejected. The indices of active intimacy and verbal intimacy were found to be high among both singles and people in a couple relationship. These findings suggest that among adults with ID, there is a sufficient degree of openness and disclosure ability to allow intimacy with a partner. Male participants were found to have a higher capacity for active intimacy than verbal intimacy. This finding is consistent with studies in the general population and the population with ID, where gender differences are found between men and women (Hook, Gerstein, & Gridley, 2003; Tannen, 1990; Twohey & Ewing, 1995).

Part 2: Modern theories

Reasons for singlehood from the perspectives of 'choice or lack of chance'

The goal was to examine differences in the concept of marriage and expectations from a partner among singles and people in a couple relationship.

We used two questionnaires designed to test the expectations of married life and the desired characteristics in a partner. The Reasons for Marriage Scale (RMS; Shapiro, 1997) includes two indices: The first of the emotional reasons for marriage related to the commitment to a partner, dedication and satisfaction from the relationship. The second measures formal/practical reasons and describes the practical and formal benefits from marriage, and those related to social acceptance and public recognition by society of the couple's relationship. The questionnaire on the desired features of a spouse/partner (Shahar, 1988) includes two indices: One representing personality traits and virtues, while the other represents practical traits and efficiency in everyday life.

It was difficult to formulate hypotheses for this part, so we used research questions: Will singles and people in a couple relationship have different perceptions of the institution of marriage and expectations from a partner, and will there be different themes in the two groups.

Almost all participants in the study (99%) expressed a desire to maintain a couple relationship. They all expressed a need to make a connection to a member of the opposite sex, and were aware of the contribution that a couple relationship makes to the quality of life. Moreover, 74% of the participants expressed a desire to formalize the relationship and marry. In this respect there was no difference between the singles

of chance' because of excessive expectations from the other partner in the couple (Reynolds et al., 2007) or the selective/adaptation mechanism (Lesthaeghe & Moors, 2002).

Parallel to the classical and modern theories, we examined whether the singlehood phenomenon among people with ID stems from more basic difficulties in the social/emotional realm and difficulties creating socialization patterns not only with people of the opposite sex, but also with those of the same sex.

The research participants were 96 adults with mild to moderate ID, age 25-65, divided into two groups. One group included 40 single adults (41.7%) who had (until the time of the study) never maintained a long-term couple relationship (more than two years). The other group included 56 adults who had maintained a steady couple relationship for more than two years. Both qualitative and quantitative methods were used. The research goals, hypotheses and results for each of the study's three parts are presented below.

Part 1: Psychological theories for explaining singlehood

Singlehood caused by difficulties with the necessary skills, according to the Attachment Theory (Hazan & Shaver, 1987):

The goal was to examine whether there is a difference between the attachment styles and close social networks of single adults and people in a couple relationship with ID. The Attachment Style Questionnaire (Hazan & Shaver, 1987) and the Social Networks Questionnaire (Furman & Buhrmester, 1985) were used.

We hypothesized that a secure attachment style would be found among people in a couple relationship while the attachment style of the singles would be insecure, anxious or avoidant. Furthermore, we hypothesized that the attachment hierarchy with close figures (mother, father, friend and counselor) among the people in a couple relationships would be different from the attachment hierarchy among singles.

Both groups presented a secure attachment style. The hypothesis of differences in the attachment hierarchy with various figures was confirmed. Among singles, the study found a higher level of attachment to the mother figure than to other figures, while the relationship with the father or a friend were higher for those in a couple relationship. We found, similar to research on singles in the general population, that the father has a significant role in the ability of adults to establish couple relationships in adulthood (Lamb, 2004; Lewis & Lamb, 2003; Mallers, Charles, Neupert, & Almeida, 2010). It seems that an overly strong relationship with the mother hinders creation of a couple relationship.

Singlehood caused by difficulties in couple skills according to Intimacy Theory of Erikson (1963).

The goal was to investigate whether there is a difference between single adults and people in a couple relationship with ID, and in their ability to create an intimate relationship. Participants completed the Fear of Intimacy Scale (FIS; Descutner &

Prof. Hefziba Lifshitz

Haguel Hagit

Prof. Hefziba Lifshitz,
Haguel Hagit,
Bar Ilan University, 2015
(Catalog No. 100.1)

Singlehood Phenomenon among Adults with ID: Psychological Theories (Attachment, Intimacy), Modern Theories (Choice/Lack of Chance) or Emotional and Social Difficulties.

The main purpose of the current research was to examine the reasons for the singlehood phenomenon among adults with intellectual disability (ID), with reference to psychological theories (Bowlby, 1969/1982; (Erikson, 1963), as well as modern theories, 'Choice and Lack of Chance' (Reynold, Watherell, & Taylors et al., 2007) and the 'selective/adaptation mechanism' (Lesthaeghe & Moors, 2002), which explain singlehood in the population with typical development (TD).
Prior research on this subject in a population with ID focused on intimate relationships, the concept of 'love' and the quality of the couple relationship (Kijak, 2011; Lesseliers & VanHove, 2002; Lofgren-Martenson, 2004; Servais, 2006). Lacking previous research on singlehood in a population with ID, several theoretical models were presented, proposing two perspectives for viewing the reasons for singlehood in a population with TD: Psychological theories and modern theories.

The psychological theories, both the Attachment Theory (Bowlby, 1969/1982) and the Intimacy Theory (Erikson, 1963) claim that the creation of a couple relationship is dependent on the individual's self, and the lack of a relationship is the result of difficulties related to personality, including insecure attachment or difficulty creating intimacy. The modern 'Choice or Lack of Chance' theory relates to singlehood from the perspective of the singles themselves and the influence of the environment, culture and values. In modern society, singlehood can indeed be the result of choice, and the reasons for the lack of a couple relationship could be found along a continuum between choice and lack of chance, in which the latter is also connected to the individual's internal/external locus of control and the array of expectations they have from a partner.
This study aimed to determine if singlehood in the population with ID is caused either: 1. difficulty with the skills required for a couple relationship (for example, attachment (Bowlby, 1969/1982) and/or the ability create intimacy (Erikson, 1963); and/or 2. attitude towards couple relationships and marriage: A 'choice or lack

Prof. Shunit Reiter

Dr. Nirit Karni-Vizer

Prof. Shunit Reiter
Dr. Nirit Karni-Vizer,
University of Haifa, 2015
(Catalog No. 132)

The experience of adults with intellectual developmental disabilities with verbal violence: comparison between adults living at home, in the community and residential settings.

The violence experienced by people with disabilities in general, and people with intellectual developmental disabilities in particular, is widely discussed in the research literature around the world and in Israel. Violence is reported as a barrier that affects social integration of people with disabilities in the community. There are numerous studies on physical violence, mainly sexual, but few studies have been done on the subject of verbal violence directed towards children and people with intellectual developmental disability (Hughes, Bellis, Jones, Wood, Bates, 2012; Karni-Vizer, 2014; Khalifeh, Woward, Osborn, Moran, Johnson, 2013).

Verbal violence is defined as any use of language in which the aim of the aggressor is to intimidate, frighten, or harm by yelling or swearing, engaging in name calling, or using other words with the intention to control or hurt the victim (Uzun, 2003). The aims of the current study were: 1. to examine to what extant people with intellectual developmental disability experience verbal violence that is directed at them. 2. To find out the support provided to victims and comparing three frameworks of living arrangement: community housing, residential housing and living with their families. The findings of this study shed light on the prevalence of verbal violence that people with IDD are exposed to, and offer intervention programs dealing with verbal violence towards them. Furthermore, it can be helpful to the team that provides housing services and guide these people. The research methodology included an especially designed questionnaire on verbal violence with open and closed items. Level A sample of 90 violence adults answered the questionnaire. The findings showed that the level of exposure to verbal is significantly higher, among community housing tenants and among those living in residential setting than among participants who lived with their families. In addition, it was found that the staff in the community living arrangement offered the best support and dealt with two-thirds of the cases unlike the even lower percent of the cases reported by residents of the residential setting and at home.

Table of content

The experience of adults with intellectual developmental disabilities with verbal violence: comparison between adults living at home, in the community and residential settings.
Prof. Shunit Reiter, Dr. Nirit Karni-Vizer, University of Haifa, 2015
Catalog Number 132 .... *page 54*

Singlehood Phenomenon among Adults with ID: Psychological Theories (Attachment, Intimacy), Modern Theories (Choice/Lack of Chance) or Emotional and Social Difficulties
Prof. Hefziba Lifshitz, Haguel Hagit, Bar Ilan University, 2015
Catalog Number 100.1 .... *page 53*

Risk Assessment, Competence to Stand Trial and Criminal Responsibility of Sex Offenders with Intellectual Disability
Hala Mishirqi, University of Haifa, 2015
Catalog Number 607 .... *page 48*

Perception of pain and pain reactivity among individuals with intellectual disability: a search for objective measures
Prof. Ruth Defrin, Prof. Chaim G Pick, Tel-Aviv University, 2015
Catalog Number 94 .... *page 45*

Sexuality of people with intellectual disability: Parents perspectives
Inbal Dvori Levy, Tel Aviv University, 2015
Catalog Number 610 .... *page 43*

Preface

"Science is supposedly able to make verifiable predictions of future reality. This power has great value to improve a person's ability to respond to a given reality. (From Wikipedia, the value of science" .http://he.wikipedia.org/wiki)
The Shalem Foundation also views science as a tool able to create important and significant change in the field of intellectual developmental disability in a range of areas such as: policy, society, education and more.
We live in a time of rapid changes to our reality compared to the past, and the basis of academic research is also affected by this change. Nowadays there are significant trends where the principles of academic research are being directed towards feasibility, applicability and utility of the findings.
The Shalem Foundation has chosen to invest resources in studies that have significant aspects off feasibility and implementation and where the outcome of their results and recommendations can be implemented at all levels from social therapeutic services to policy making.
Our Support of research is aimed to influence the 'work on the ground', formulating innovative significant research questions in order to achieve the highest quality of life for a person with intellectual disability as part of the community.
This year we are proud to hold a first scientific research conference where there will be five recent studies presented in the field of developmental cognitive disability from three higher education institutions: The University of Tel Aviv, The University of Haifa and Bar Ilan University. All of these studies were supported by grants from the Shalem Foundation.
The research questions and results of these studies bring insights, recommendations, and products that contribute to professional knowledge and have a direct effect on the fieldwork quality and community frame works which serve people with intellectual developmental disabilities.
The conference and abstracts material are a means of distributing and providing access to this professional knowledge. We hope that it will encourage further professional literature, and other studies that promote research of developmental disabilities in all areas of academia.

Ms. Riva Muskal
CEO Shalem Fund

Mr. Haim Ga'ash
Chairperson of the Board
Shalem Fund
Mayor, Pardes Hana- Carcur

Prof. Talma Kushnir
Chairperson of the Research
Committee Shalem Fund
Department of Sociology of Health
and Gerontology,
Faculty of Health Sciences,
Ben-Gurion University of the Negev

Research Committee -

Chairperson, Research Committee

Professor Talma Kushnir, *Department of Sociology of Health and Gerontology, Faculty of Health Sciences, Ben-Gurion University of the Negev*

Committee Members :

Dr. Dalia Nissim, *National Director of Social Policy Planning, The Division of research, planning, and training, Ministry Social Affairs and Services.*

Ms. Vivian Azran, *Director of community care service, Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry of social affairs and Social services.*

Nili Ben-Dor, *National Inspector of Knowledge Manegment, Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry Social Affairs and Services.*

Mr. Arye Shemesh, *National Inspector of the Preschool and foster, community care service , Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry of social affairs and Social services.*

Ms. Orna Ben-Ari, *National Inspector of the accommodation, Division of Services for Persons with Development Disabilities, Ministry of social affairs and Social services.*

Ms. Naomi Grintal, *Deputy of the manager of rehabilitation unit, Social Services Division, Haifa Council*

Ms. Sarit Rahamim, *Manager of the special needs unit, Social Services Division, Jerusalem Council*

Ms. Riva Muskal, *CEO, Shalem Fund*

Committee coordinator

Ms. Sharon Ganot, *Director of Knowledge Management, Shalem Fund.*

Ministry Social Affairs and Services
Division of Services for Persons with
Development Disabilities
community care service

שלם

صندوق شاليم، لتطوير الخدمات
للفرد ذي المحدوديّة العقليّة
التطوريّة في السلطات المحليّة

The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils

פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

All Inclusive
Shalem Foundation Research on Intellectual and Developmental Disabilities

Supported by a grants from
Shalem Fund for Development of Services
for People with intellectual disabilities
In the Local Councils in Israel

10th Anthology

2015

Bar Ilan University   Hifa University   Tel Aviv University

Ministry Social Affairs and Services
Division of Services for Persons with
Development Disabilities
community care service

صندوق شاليم، لتطوير الخدمات
للفرد ذي المحدوديّة العقليّة
التطوّريّة في السلطات المحلّيّة

The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils

פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

All Inclusive
Shalem Foundation Research on Intellectual and Developmental Disabilities

תשע"ו, 2015

ספריית
קרן שלם